

หนทางในการตีความเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิง

เนื่องด้วยรัฐโซยังไม่ได้ให้ความกระจ่างในหลายประเด็นเกี่ยวกับหนทางในการบรรลุศักยภาพของความเป็นมนุษย์หรือการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมที่รัฐโซยกย่อง เพราะแนวทางในการอธิบายกระบวนการบรรลุศักยภาพดังกล่าวรัฐโซได้ให้ไว้ผ่านแค่ตัวอย่างของกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นหนทางสำหรับสำหรับผู้ชายเท่านั้น อย่างไรก็ตามความหมายของเสรีภาพทางศีลธรรมของรัฐโซไม่ได้จำกัดเพียงพื้นที่ทางการเมือง ทำให้เสรีภาพทางศีลธรรมในพื้นที่ทางการเมืองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเสรีภาพทางศีลธรรมในความหมายที่ครอบคลุมทุกส่วนของสังคมนั่นคือเสรีภาพทางศีลธรรมที่หมายถึงการเป็นนายความปรารถนาของตนเองและสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองบนพื้นฐานของคุณธรรม นั่นเท่ากับว่าเสรีภาพทางศีลธรรมสำหรับรัฐโซไม่ได้จำกัดที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น จึงนำมาสู่ข้อสรุปว่าการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่หนทางเดียวในการทำความเข้าใจเสรีภาพทางศีลธรรมของรัฐโซ

อีกทั้งถ้าเรายึดเอาสมมติฐานของรัฐโซที่ว่างานเขียนของเขาทุกชิ้นมีความเชื่อมโยงกัน นั้นหมายความว่างานเขียนชิ้นอื่นที่อธิบายถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์แม้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมต้องมีเป้าหมายเช่นเดียวกัน นั่นคือต้องการช่วยให้มนุษย์สามารถมีเสรีภาพภายใต้ภาวะของการพึ่งพาคนอื่นและสามารถบรรลุศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่มากกว่าแค่มนุษย์ในสภาพธรรมชาติโดยมีศีลธรรมเป็นเครื่องกำกับการแสดงออกของพฤติกรรม

กระนั้นแล้วการที่รัฐโซได้แบ่งแยกความแตกต่างทางเพศไว้อย่างชัดเจนในอีเมล ทำให้นักคิดและนักสตรีนิยมบางท่านอ้างว่าธรรมชาติที่ต่างกันนี้ส่งผลให้รัฐโซเสนอความคิดที่กีดกันทางเพศหรือให้ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศในการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์แบบสำหรับรัฐโซ เนื่องด้วยรัฐโซอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงว่าผู้หญิงอ่อนแอและต้องเชื่อฟังผู้ชาย ในทางกลับกันผู้ชายมีความแข็งแรงและสามารถกระทำการต่างๆได้ด้วยตนเอง ซึ่งการอธิบายธรรมชาติของทั้งสองเพศเช่นนี้ทำให้นักคิดและนักสตรีนิยมเหล่านั้นมองว่าธรรมชาติดังกล่าวคือพื้นฐานในการยืนยันความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศและส่งผลให้ผู้หญิงไม่สามารถจะบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมสำหรับรัฐโซได้ในท้ายที่สุด

แต่ผู้เขียนคิดว่าเรายังไม่สามารถสรุปได้ว่ารัฐโซปิดกั้นการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิงแม้ว่ารัฐโซจะไม่ได้ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องเสรีภาพของผู้หญิงภายใน

สังคม แต่การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเพศในลักษณะของความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันของรัสเซีย มีนัยว่าถ้าขาดผู้หญิงแล้วผู้ชายก็จะไม่สามารถบรรลุศักยภาพของตนเองได้เนื่องด้วยทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องพึ่งพากันเพื่อบรรลุความต้องการของตนเอง นั่นเท่ากับว่ากระบวนการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้ชายที่ผ่านกระบวนการทางการเมืองก็จะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ถ้าขาดผู้หญิง

แม้รัสเซียไม่ได้ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องเสรีภาพของผู้หญิงภายในสังคมการเมืองก็ไม่ได้ยืนยันว่ารัสเซียก็ติดกันผู้หญิงออกจากหลักการเกี่ยวกับเสรีภาพของเขา เราจะพบว่าบทบาทและความสำคัญของผู้หญิงสามารถช่วยให้เราเข้าใจความหมายและความสำคัญของเสรีภาพทางศีลธรรมสำหรับรัสเซียมากขึ้น

เพราะฉะนั้นภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างเพศซึ่งไม่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งช่วยให้เราสามารถตีความหนทางในการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิงได้ผ่านนิยามของเสรีภาพทางศีลธรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาเป็นบรรทัดฐานในการเปรียบเทียบ แล้วพิจารณาว่าผู้หญิงมีการแสดงออกที่ชัดเจนหรือตอบสนองหลักการดังกล่าวอย่างไร ซึ่งถ้าผู้หญิงมีพฤติกรรมที่ตอบสนองคำจำกัดความเกี่ยวกับเสรีภาพทางศีลธรรมของรัสเซียหรือไม่ขัดแย้งกับคำจำกัดความดังกล่าวแล้ว ย่อมเท่ากับว่าผู้หญิงมีเสรีภาพทางศีลธรรมสำหรับรัสเซียด้วยเช่นกัน

ในบทนี้จะชี้ให้เห็นถึงหนทางในการตีความเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิงโดยใช้นิยามและนัยที่รัสเซียได้ให้ไว้เกี่ยวกับเสรีภาพทางศีลธรรมเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณา เนื้อหาในบทนี้จะแยกพิจารณาเป็นสี่ส่วนคือ ในส่วนแรกจะพิจารณาเกี่ยวกับธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างเพศเนื่องด้วยการอธิบายธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างเพศถือเป็นปัญหาพื้นฐานที่สร้างข้อถกเถียงต่อการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิง ส่วนที่สองจะอธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายใต้ระบบครอบครัว ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายภายใต้ระบบครอบครัวนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่ต้องพึ่งพิงกันทางเพศได้อย่างชัดเจน รวมทั้งสร้างข้อถกเถียงเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้หญิงตามมา ผู้เขียนจึงเห็นว่าเราจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศภายใต้ระบบครอบครัวของรัสเซีย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ซึ่งแตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย รวมทั้งประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของทั้งสองเพศซึ่งช่วยให้เราสามารถตรวจสอบต่อไปได้ว่ารัสเซียมีนัยที่ติดกันผู้หญิงออกจากกระบวนการเรียกร้องเสรีภาพและการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ในสภาพสังคมหรือไม่ ส่วนประเด็นที่สามจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคูร์ก เนื่องด้วยความสัมพันธ์นี้ช่วยให้เราสามารถตีความกระบวนการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิงได้ เพราะในอาณาจักรด้านความรักถือเป็นพื้นที่ทางอำนาจของผู้หญิงสำหรับรัสเซีย

เพราะฉะนั้นพื้นที่ทางความรักจึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ช่วยให้เราเข้าใจหนทางในการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของรุสโซ และในประเด็นสุดท้ายผู้เขียนจะชี้ให้เห็นถึงข้อโต้แย้งที่มีต่อการแบ่งแยกความแตกต่างทางเพศของรุสโซ โดยจะพิจารณาข้อโต้แย้งของตัวอย่างนักคิดและนักสตรีนิยมบางท่านที่มีความเห็นว่าการแตกต่างทางเพศดังกล่าวมีนัยแสดงว่าผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชายอันนำไปสู่การกีดกันผู้หญิงจากการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมด้วยเหตุผลใดบ้าง

3.1 ธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างเพศ

ในสภาพธรรมชาติมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันโดยไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกความแตกต่างทางเพศ เนื่องด้วยในสภาพธรรมชาติมนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวและไม่ต้องพึ่งพาใครทำให้ลักษณะที่ต่างกันระหว่างเพศไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิต รุสโซได้ชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสภาพก่อนมีสังคมไว้ใน Second Discourse ว่ามนุษย์ในสภาพธรรมชาติไม่แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่มีชีวิตตามความต้องการของสัญชาตญาณและเพื่อจะปกป้องตนเอง มนุษย์จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันทำให้ในสภาพธรรมชาติไม่มีใครเป็นทาสใครได้ทุกคนจึงเท่าเทียมกัน¹

แต่ในเอมิลรุสโซให้เหตุผลว่า ผู้หญิงกับผู้ชายต้องสัมพันธ์กันอย่างแตกต่างแต่ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน เราจึงไม่ควรเปรียบเทียบทั้งสองเพศเพราะอะไรที่พวกเขามีร่วมกันคือความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ส่วนสิ่งที่ต่างกันก็เป็นไปเพื่อทำให้พวกเขาบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน ผู้หญิงที่สมบูรณ์แบบและผู้ชายที่สมบูรณ์แบบจึงไม่ควรคล้ายกัน ทำให้ผู้ชายมีลักษณะแข็งแรง และสามารถกระทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้หญิงมีลักษณะอ่อนแอ และต้องเชื่อฟัง²

เมื่อผู้หญิงมีคุณลักษณะที่ต้องเชื่อฟังผู้ชายแล้วผู้หญิงควรจะเห็นด้วยกับผู้ชายแทนที่จะต่อต้านหรือขัดแย้งเพราะความสามารถของผู้หญิงอยู่ที่เสน่ห์ ดังนั้นผู้หญิงควรบังคับผู้ชายโดยใช้ประโยชน์จากความแข็งแรงที่ผู้ชายมี ส่วนข้อดีของผู้ชายคือความแข็งแรงทำให้ผู้ชายควรใช้ความแข็งแรงนี้เพื่อทำให้ผู้หญิงพึงพอใจ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่กฎของความรักแต่เป็นธรรมชาติที่มาก่อนความรัก³

¹ Roger D. Masters(ed)(tr), Jean-Jacques Rousseau: The First and Second Discourses, (New York: St Martin's Press,1964), pp. 129,138-140.

² Jean-Jacques Rousseau: Emile or On Education, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books,1979), Book5, pp. 357-358.

³ Ibid., pp. 358.

การที่ผู้หญิงทำตามความปรารถนาของผู้ชายไม่ได้มาจากเหตุผลว่าต้องการจะทำให้ผู้ชายพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจแต่เป็นการทำตามแรงผลักดันในการปกป้องตนเองของผู้หญิง ผู้หญิงไม่ได้เป็นผู้ที่อ่อนแอเพื่อจะโดนข่มขู่จากผู้ชายเพราะผู้หญิงมีอำนาจบางอย่างในลักษณะที่ต่างจากผู้ชายเพื่อตอบสนองหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรและทำให้บุตรของตนได้รับความรับผิดชอบจากพ่อ ทำให้ความแข็งแรงทางร่างกายของผู้ชายจึงไม่ได้รับการสร้างมาเพื่อให้ความรุนแรงแต่ได้รับการสร้างมาเพื่อทำให้สิทธิของความเป็นพ่อไม่โดนรุกราน นั่นคือเพื่อตอบสนองความเป็นพ่อของครอบครัวและทำให้เด็กที่เกิดมาได้รับความรับผิดชอบจากพ่อ ผู้ชายจึงจำเป็นต้องแข็งแรงแต่ผู้หญิงต้องอ่อนแอและเชื่อฟัง⁴

เมื่อผู้หญิงต้องการการดูแลระหว่างตั้งครรภ์และผู้หญิงคือตัวเชื่อมระหว่างพ่อและลูกแล้ว ผู้หญิงจึงต้องทำให้สามีรักและมั่นใจในตัวเด็กที่เกิดมาว่าเป็นลูกของเขา สิ่งนี้คือการรักษาความเป็นหัวหน้าครอบครัวของผู้ชาย ดังนั้นความเข้มงวดของหน้าที่สำหรับทั้งสองเพศทำให้ทั้งสองเพศไม่สามารถจะเหมือนกันได้ ฉะนั้นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศจึงไม่ใช่ความไม่เท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์แต่มาจากการแบ่งหน้าที่การทำงานซึ่งมาจากเหตุผลที่ปราศจากความอคติ และมีความยุติธรรม ผู้หญิงจึงมีธรรมชาติที่ต้องเลี้ยงดูบุตร ส่วนผู้ชายมีธรรมชาติต้องรับผิดชอบต่อผู้หญิงและเด็กที่เกิดมา เพราะฉะนั้นถ้าต้องการในทั้งสองเพศทำหน้าที่นี้ได้สมบูรณ์ ผู้หญิงจึงไม่เพียงแต่ต้องมีศรัทธาต่อสามีแต่ยังต้องทำให้สามีมีความศรัทธาในตนเองอีกด้วย ผลทำให้ผู้หญิงต้องมีลักษณะอ่อนน้อม สุภาพและต้องเชื่อฟังผู้ชาย เพื่อให้ผู้ชายซึ่งเป็นสามีรักลูกและให้เกียรติตนเองอย่างแท้จริง⁵

แม้ว่าผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชายแต่การเชื่อฟังนี้ไม่ได้ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุข รุสโซกล่าวว่

“ผู้หญิงต้องเรียนรู้ที่จะอดทนต่อความไม่ยุติธรรม และรองรับความผิดพลาดของสามี โดยปราศจากการบ่น สิ่งนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้ชายแต่เพื่อตัวของผู้หญิงเอง นั่นคือผู้หญิงควรที่จะสุภาพแทนที่จะดื้อรั้น เพราะความดื้อรั้นไม่ได้ช่วยอะไรแก่ผู้หญิง ความดื้อรั้นมีแต่จะยิ่งเพิ่มพฤติกรรมแย่ๆของสามี สวรรค์ไม่ได้สร้างผู้หญิงมาเพื่อเป็นคนอารมณ์ร้ายหรือโอหัง การทำให้ผู้หญิงมีความอ่อนน้อมไม่ได้ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุขหรือทำให้ผู้หญิงโดนทารุณกรรม แต่ความอ่อนน้อมและเชื่อฟังผู้ชาย คือพรสวรรค์ตามธรรมชาติของผู้หญิงที่ทำให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศ”⁶

⁴Jean-Jacques Rousseau: Emile or On Education, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book5, pp. 359.

⁵Ibid., pp. 361, 363.

⁶Ibid., pp. 370.

เพราะฉะนั้นความแข็งแรงของผู้ชายที่ดูเหมือนเป็นนายผู้หญิงนั้น แท้จริงแล้วพวกเขาก็ต้องขึ้นอยู่กับความอ่อนแอของผู้หญิงเช่นกันเพราะเป็นกฎของธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้หญิงยินยอมให้ผู้ชายมีความแข็งแรงโดยคำนึงถึงภาวะที่ทั้งสองเพศต้องมาใช้ชีวิตร่วมกัน ธรรมชาติที่อ่อนแอของผู้หญิงจะช่วยให้ผู้หญิงมีเกียรติยศ(glory)ซึ่งเป็นสิทธิที่ใช้เพื่อบรรลุความต้องการ⁷

ผู้หญิงและผู้ชายได้รับการสร้างมาเพื่อกันและกันด้วยความสัมพันธ์แบบพึ่งพาจึงจำเป็นต้องทำงานร่วมกันแต่ไม่ควรจะเป็นแบบเดียวกัน เราจึงไม่ควรปลูกฝังผู้ชายให้เหมือนผู้หญิง กฎทางธรรมชาติของผู้หญิงอยู่ที่ความเห็นอกเห็นใจของผู้ชายโดยมีเหตุผลมาจากผลประโยชน์ของตนเองและลูก ซึ่งเหตุผลนี้เพียงพอที่พวกเขาจะต้องทำให้ผู้ชายรู้สึกเคารพนับถือและให้การยอมรับ⁸ ดังนั้นผู้หญิงไม่ควรจะแข็งแรงเหมือนผู้ชาย⁹ ทำให้รุสโซเชื่อว่าผู้หญิงไม่ควรเป็นเพื่อนกับผู้ชายแต่ควรจะเชื่อฟัง ซึ่งการเชื่อฟังในที่นี้คือความเหนือกว่าของผู้หญิง นั่นคือผู้หญิงสามารถรักษาความเท่าเทียมกับผู้ชายได้ด้วยความสามารถในการปกครองผู้ชายในเวลาที่ต้องเชื่อฟัง ซึ่งรุสโซเห็นว่าเป็นพรสวรรค์ที่เหนือกว่าของผู้หญิง นั่นคือแม้ว่าผู้หญิงจะมีธรรมชาติที่อ่อนแอกว่าแต่ธรรมชาติก็ให้ความเฉลียวฉลาดมาชดเชยการขาดความแข็งแรงเพื่อไม่ให้ผู้หญิงตกเป็นทาสผู้ชาย¹⁰

รุสโซกล่าวว่าผู้ชายสามารถเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เหตุผลในทางทฤษฎีอันได้การเข้าใจหลักสากลได้ดีกว่าผู้หญิง ในทางกลับกันผู้หญิงก็เก่งในด้านปฏิบัติมากกว่าผู้ชายแม้ว่าจะไม่รู้ถึงที่มาของหลักการเหล่านั้นก็ตาม ทำให้ผู้หญิงสามารถสังเกตสิ่งต่างๆได้ละเอียดและมีศิลปะในการแสดงออกในระดับที่ดีกว่าผู้ชาย¹¹ หากเราเข้าใจในแบบเดียวกันกับอริสโตเติล เหตุผลแบบที่ผู้หญิงมีนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีคุณธรรม เพราะแม้ว่าผู้ชายจะสามารถเข้าใจในหลักสากลทางศีลธรรมได้ดีกว่า แต่ปัญหาก็คือผู้ชายไม่สามารถนำเอาหลักการเหล่านั้นไปใช้ได้ถ้าขาดความสามารถอย่างผู้หญิงมี ในขณะที่ความสามารถในทางปฏิบัติของผู้หญิงทำให้ผู้หญิงสามารถเลือกกระทำสิ่งต่างๆอย่างถูกต้องได้แม้จะไม่สามารถหาเหตุผลถึงที่มาของทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังได้ รุสโซจึงเห็นว่าผู้หญิงสามารถอยู่ในวิถีทางแห่งคุณธรรมได้หนักแน่นกว่าผู้ชาย

⁷ Jean-Jacques Rousseau: Emile or On Education, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book5, pp. 360.

⁸ Ibid., pp. 364.

⁹ Ibid., pp. 366.

¹⁰ Ibid., pp. 371.

¹¹ Ibid., pp. 385-386, 426.

อย่างไรก็ตามทั้งสองเพศมีอิทธิพลต่อกันในเรื่องของศีลธรรม รุสโซกล่าวว่ “ผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการตัดสินเรื่องของคุณธรรมระหว่างกัน”¹² ทำให้มีส่วนร่วมต่อการสร้างบุคคลที่มีศีลธรรมต่อกัน โดย “ผู้หญิงเสมือนเป็นตา และผู้ชายเสมือนเป็นแขน นั่นคือผู้หญิงจะเรียนรู้จากผู้ชายว่าจะอะไรคือสิ่งที่ต้องพิจารณา ส่วนผู้ชายจะเรียนรู้จากผู้หญิงว่าจะอะไรคือสิ่งที่ควรทำ ทำให้ทั้งสองเพศต้องเป็นทั้งนายและทาสของอีกฝ่ายในเวลาเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน”¹³ เท่ากับว่าการทำงานของทั้งสองเพศจึงไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จของตนเองได้ถ้าขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

เมื่อธรรมชาติของทั้งสองเพศแตกต่างกันการศึกษาของทั้งสองเพศจึงจำเป็นต้องแตกต่างกันด้วย ส่งผลให้สิ่งบันเทิงสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงไม่เหมือนกันไปตามรสนิยมเฉพาะของพวกเขา เด็กผู้ชายจะสนใจการเคลื่อนไหวและเสียงทำให้เด็กผู้ชายชอบเล่นรถและกลอง ส่วนเด็กผู้หญิงจะสนใจเกี่ยวกับการแต่งตัวจึงชอบเล่นตุ๊กตา¹⁴ ซึ่งความสนใจนี้รุสโซเห็นว่ามาจากธรรมชาติของแต่ละเพศไม่ได้มาจากการเรียนรู้ในสังคม ทำให้ เดนิส เซฟเฟอร์ (Denise Schaeffer) มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศคือความสมดุลที่สอดคล้องของพลังที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันระหว่างเพศ เนื่องด้วยความแตกต่างกันระหว่างเพศไม่ได้ปฏิเสธความเป็นมนุษย์ที่มีร่วมกัน และการศึกษาของผู้หญิงก็ไม่ได้แค่แตกต่างจากผู้ชายแต่ต้องคำนึงถึงเป้าหมายร่วมกันทางสังคม¹⁵ กล่าวคือแม้ทั้งสองเพศจะมีคุณลักษณะที่ต่างกัน แต่คุณลักษณะดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อช่วยให้ทั้งสองเพศบรรลุความต้องการของตนเอง รวมทั้งสร้างสังคมการเมืองที่สมบูรณ์แบบขึ้นได้

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าการศึกษาของผู้หญิงต้องมุ่งเพื่อพัฒนาความงาม รุสโซกล่าวว่ “การศึกษาที่ผิดพลาดของผู้หญิงคือ การสอนให้พวกเขาชื่นชมในการแต่งตัว โดยการให้เครื่องประดับเป็นรางวัล และสอนให้มีความประณีตในการแต่งตัว เราควรสอนในสิ่งที่ตรงกันข้าม นั่นคือ เสื้อผ้าอาภรณ์ คือเครื่องปกคลุมจุดบกพร่องในร่างกายเท่านั้น”¹⁶

¹² Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book5, pp. 398.

¹³ *Ibid.*, pp. 377.

¹⁴ *Ibid.*, pp. 367.

¹⁵ Denise Schaeffer, "Reconsidering the Role of Sophie in Rousseau's "Emile"". *Policy* 30, 4(Summer, 1998), pp 612.

¹⁶ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book5, pp. 372.

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นชี้ให้เห็นว่ารัฐโซสร้าง ความแตกต่างทางเพศเพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ โดยความแตกต่างทางเพศคือสิ่งจำเป็นเพราะความต่างนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้แต่ละเพศสามารถบรรลุความต้องการของตนเองและช่วยให้เกิดผลประโยชน์ร่วมทางสังคมได้

เพราะฉะนั้นถ้าเราพิจารณาเป้าหมายของการสร้างสังคมของรัฐโซ ซึ่งมีความปรารถนาจะเรียกร้องเสรีภาพทางศีลธรรมของมนุษย์ เราจะพบว่าสาระสำคัญของการแบ่งแยกความแตกต่างทางเพศไม่ได้สิ้นสุดที่ความแตกต่าง แต่ความแตกต่างเป็นไปเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างกัน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาตนเองของทั้งสองเพศอันนำมาสู่การมีสังคมที่สมบูรณ์แบบและรัฐที่มีคุณธรรม

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าสิ่งที่ปรากฏในงานเขียนอื่นที่นอกเหนือจากสัญญาประชาคมสะท้อนให้เห็นถึงการมองข้ามเรื่องความแตกต่างทางเพศแล้วมุ่งที่การพัฒนาความเป็นปัจเจกบุคคล เนื่องด้วยความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันระหว่างเพศเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายและถ้าความต้องการของแต่ละฝ่ายมีเป้าหมายทางศีลธรรมรวมอยู่ในกระบวนการบรรลุความต้องการเหล่านั้นแล้ว ย่อมเท่ากับว่ากระบวนการบรรลุความต้องการของแต่ละฝ่ายไม่สามารถตัดขาดจากกันในเรื่องของจุดมุ่งหมายได้ เพราะทั้งสองเพศต่างมีเป้าหมายที่ร่วมกันอยู่ และเป้าหมายที่ร่วมกันนี้ส่งผลต่อการสร้างสังคมที่ดีและสามารถพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคลให้สมบูรณ์ด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งเรื่องของสังคมที่ดีรัฐโซยืนยันเสมอว่าสังคมที่ดีจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสมาชิกในสังคมไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม จึงเท่ากับว่าการมุ่งสู่เป้าหมายร่วมของปัจเจกแต่ละคนไม่ใช่เป้าหมายสุดท้ายสำหรับเขา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเมื่อทั้งสองเพศมีเป้าหมายที่ร่วมกันทำให้ภายใต้กระบวนการบรรลุเป้าหมายของแต่ละเพศมีการกระทำที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันด้วยนั่นเอง

เพราะฉะนั้นสามารถตีความได้ว่า สุดท้ายรัฐโซไม่ได้มองเรื่องของความแตกต่างทางเพศเป็นหลักหรือกีดกันเพศใดเพศหนึ่งจากการบรรลุเป้าหมายของความเป็นมนุษย์ เนื่องด้วยถ้าแต่ละเพศสามารถดำเนินไปตามกระบวนการบรรลุศักยภาพของตนเองได้โดยยังคำนึงถึงส่วนรวมซึ่งเป็นคุณธรรมหลักของสังคมแล้ว รัฐโซไม่น่าจะเสนอความคิดที่ปิดกั้นการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้หญิงโดยอ้างจากธรรมชาติและหน้าที่ของผู้หญิงซึ่งต่างจากผู้ชาย

3.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ถือเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานของการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับสังคมการเมืองของรัสเซีย โดยครอบครัวมีพัฒนาการมาจากสภาพธรรมชาติของมนุษย์ วิถีปฏิบัติภายในครอบครัวจะช่วยสนับสนุนการสร้างรัฐและสร้างสมาชิกของรัฐที่มีคุณภาพ ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในงานเขียนเอมิลและจูลี ซึ่งงานเขียนทั้งสองชิ้นได้รับอิทธิพลทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติมาจากชีวิตครอบครัวในศตวรรษที่18

รุสโซกล่าวว่ถ้าเราต้องการให้พลเมืองมีคุณธรรมเราต้องทำให้พวกเขามีความรักชาติ เพราะเมื่อพลเมืองมีความรักชาติพวกเขาจะมีความจริงจังต่อการเชื่อฟังอำนาจของรัฐ ซึ่งหน้าที่ของพลเมืองจะต้องสัมพันธ์กับสิทธิที่มนุษย์มีในสภาพธรรมชาติ โดยพวกเขาจะต้องสามารถใช้กำลังของตนเองและสามารถปกป้องตนเองได้¹⁷ นั่นคือมนุษย์มีความรักชาติโดยยังมีเสรีภาพที่ยังเชื่อฟังตนเองเช่นในสภาพธรรมชาติ

ใน Discourse on Political Economy รุสโซได้แสดงเหตุผลเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัวและรัฐซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมทางสังคม โดยเสนอทางเลือกเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวว่าครอบครัวควรเป็นพื้นที่ในการรองรับพื้นฐานทางศีลธรรมและสังคม ครอบครัวจะเป็นพื้นที่ทางการศึกษาให้แก่เด็ก ทำให้เด็กออกจากความเห็นแก่ตัวแล้วกลายเป็นพลเมืองผู้ชายและพลเมืองผู้หญิงที่มีคุณธรรม กล่าวคือความรักภายในครอบครัวจะเป็นก้าวแรกในการก้าวข้ามการรักตนเองอย่างเห็นแก่ตัวไปสู่การรักเพื่อนบ้าน และในที่สุดก็มีชีวิตที่เสียสละเพื่อรัฐได้

3.2.1 ที่มาและความสำคัญของครอบครัว

การเข้าใจคำถามที่ว่าทำไมรุสโซจึงคิดว่าครอบครัวต้องวางอยู่บนรากฐานของครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชายเพื่อรักษาคุณธรรมและป้องกันการทำลายศีลธรรมนั้น เราต้องย้อนกลับไปพิจารณาที่ Second Discourse รุสโซกล่าวว่มนุษย์ในสภาพธรรมชาติใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว สงบสุขและไม่มีสังคม โดยมนุษย์อยู่ร่วมกับสัตว์ต่างๆด้วยเงื่อนไขเดียวกัน การอยู่คนเดียวของรุสโซจึงไม่ได้ตัดสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆเลยทีเดียว ซึ่งการอยู่ร่วมกับสิ่งมีชีวิตอื่นนั้นก็แสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันอย่างง่าย

¹⁷ Alan Ritter (ed), Rousseau's Political Writings: discourse on Inequality, Discourse on Political Economy, and on Social Contract, Translated by Julia Conaway Bondanella (New York: W.W. Norton & Company, 1988) pp. 68-70.

ในสภาพธรรมชาติก่อนมีสังคมมนุษย์ยังไม่มีการสร้างความคิดเกี่ยวกับการแต่งงานหรือแบ่งแยกความเป็นพวกพ้อง ฉะนั้นการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูเด็กที่เกิดมาจึงยังไม่มีพันธะระหว่างพ่อและลูก โดยผู้หญิงจะเลี้ยงดูลูกของตนเองเพียงลำพัง และพ่อเด็กโตขึ้นพันธะของความเป็นแม่ก็จบลง¹⁸ นั่นคือในสภาพธรรมชาติแม่และลูกไม่ได้มีความผูกพันกันทางความรู้สึกซึ่งต่างจากความสัมพันธ์ของครอบครัวภายในสังคมที่ผู้หญิงได้รับการผูกมัดทางการแต่งงานและต้องดูแลให้การศึกษาแก่เด็กที่เป็นลูกภายใต้พื้นที่ทางครอบครัว

ในสภาพธรรมชาติความแตกต่างทางร่างกายของผู้หญิงและผู้ชาย ไม่ได้มีผลต่อความเป็นเพศ เนื่องจากทั้งสองมีความเท่าเทียมกันและไม่จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทางสังคม แต่พื้นที่ที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมความแตกต่างทางกายภาพระหว่างผู้หญิงและผู้ชายจึงเข้ามา มีบทบาท ผลทำให้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวผูกพันกันมากขึ้นและการผูกมัดทางสังคมก็แข็งแรงขึ้น สัญชาตญาณในการดำเนินชีวิตที่ต้องการจะปกป้องตนเองได้เปลี่ยนไปกลายเป็นการรักตนเองอย่างมีการเปรียบเทียบ(Amour-propre)ตนเองกับคนอื่น ส่งผลให้การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายเปลี่ยนไปมีการผลิตความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนบุคคลขึ้น¹⁹ ต่อมามนุษย์ก็ได้มีพัฒนาการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่มนุษย์ก็เริ่มสร้างที่อยู่อาศัยด้วยวัสดุต่างกัน ทำให้เกิดบ้านซึ่งมีความแตกต่างกัน มีการมาอยู่ร่วมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายและเริ่มความสัมพันธ์ของการเป็นครอบครัว นั่นคือมีสามี ภรรยา และลูก ภายใต้บริบทของความรักระหว่างสมาชิก แต่ละครอบครัวจึงถือเป็นสังคมย่อยภายในสังคมเมือง ซึ่งการมาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวนี้ได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงและผู้ชายที่มาอยู่ร่วมกันเปลี่ยนไป ผู้หญิงเริ่มอยู่เป็นที่และมีความคุ้นเคยกับการดูแลบ้านและดูแลลูก ขณะที่ผู้ชายจะหาอาหารและปัจจัยต่างๆเพื่อดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัว²⁰

3.2.2 ลักษณะของครอบครัวสำหรับรุสโซ

ใน Discourse on Political Economy รุสโซได้แยกครอบครัวออกจากรัฐ โดยกล่าวว่าแม้ว่าครอบครัวจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐ เพราะทั้งสองพื้นที่นำมาซึ่งเป้าหมายเดียวกันแต่ในทิศทางที่ต่างกัน ทำให้กฎของทั้งสองพื้นที่ไม่ควรจะเหมือนกัน เนื่องจากทั้งสองพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันนี้ไม่สามารถบริหารหรือจัดการในทางเดียวกันได้ ครอบครัวได้รับการพัฒนาภายใต้ระดับทาง

¹⁸ Roger D. Masters(ed)(tr), Jean-Jacques Rousseau: The First and Second Discourses, (New York: St Martin's Press,1964) pp.112.

¹⁹ Ibid., pp. 142-143.

²⁰ Ibid., pp. 146-147.

สังคมร่วมกับธรรมชาติมากกว่ารัฐ ครอบครัวจะต้องอยู่ภายใต้กฎของพ่อภายใต้ความรู้สึกทางธรรมชาติ ขณะที่อำนาจของรัฐพบเพียงแค่ผู้ปกครองที่ออกคำสั่งและควบคุมประชาชนด้วยกฎหมายและคุณธรรม²¹

โดยอำนาจในการปกครองครอบครัวของพ่อเป็นผลสืบเนื่องมาจากธรรมชาติที่แตกต่างกันระหว่างเพศ ฉะนั้นเพื่อให้ครอบครัวสามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่มีร่วมกับรัฐได้ ลักษณะของครอบครัวสำหรับรุสโซจึงต้องเป็นครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชาย(Patriarchy) ซึ่งมีลักษณะคือหนึ่ง อำนาจของพ่อและแม่ไม่ควรจะเท่าเทียมกัน แต่มีการปกครองที่รวมเป็นหนึ่ง สอง สามีควรจะมียุติธรรมเหนือการกระทำของภรรยา เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการยืนยันความมั่นใจในสิทธิความเป็นพ่อของเด็กที่จะเกิดมา สาม เด็กควรจะฟังพ่อเพื่อแสดงความกตัญญูซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนที่พ่อให้ชีวิตแก่พวกเขา แต่การเชื่อฟังนี้ไม่ได้หมายถึงการเป็นทาส เพราะทาสเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับธรรมชาติและขัดต่อหลักกฎหมาย²²

แต่กฎในการปกครองรัฐไม่สามารถจะเหมือนกฎในการปกครองได้ เพราะหลักกฎหมายที่ใช้ปกครองรัฐหมายถึงหลักเจตจำนงร่วมซึ่งมุ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของรัฐและพลเมืองมีบทบาทต่อการให้อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ฉะนั้นถ้ารัฐมีการปกครองในแบบครอบครัวแล้ว อำนาจในการปกครองรัฐและการทำเพื่อผลประโยชน์ร่วมจะล้มเหลว เนื่องด้วยถ้าเจตจำนงร่วมหรือผลประโยชน์ส่วนรวมมีพื้นฐานมาจากความรักของแต่ละครอบครัวที่เป็นปัจเจกและเป็นส่วนย่อยทางสังคมแล้ว รัฐจะไม่สามารถรองรับผลประโยชน์ส่วนรวมได้²³ นั่นคือประชาชนในรัฐจะไม่สามารถอยู่ภายใต้กฎเดียวกันได้ และอำนาจที่มาจากแต่ละคนก็ไม่สามารถเป็นอำนาจสูงสุดที่จะออกมาเป็นกฎหมายในการควบคุมรัฐได้ รุสโซจึงจำเป็นต้องแยกกลไกของครอบครัวและรัฐอย่างชัดเจนโดยทั้งสองส่วนยังมีพันธะร่วมกันในทางการเมือง เนื่องด้วยพลังของกฎหมายมาจากปัญญาของปัจเจกบุคคลแต่ละคน ฉะนั้นเจตจำนงสาธารณะจึงต้องมาจากเหตุผลนี้ด้วยเช่นกัน การปกครองรัฐจึงไม่มีนายของกฎหมาย²⁴

²¹ Alan Ritter (ed), *Rousseau's Political Writings: discourse on Inequality, Discourse on Political Economy, and on Social Contract*, Translated by Julia Conaway Bondanella (New York: W.W. Norton & Company, 1988) pp. 59-61.

²² Ibid., pp. 59.

²³ Ibid., pp. 63.

²⁴ Ibid., pp. 65.

เพราะฉะนั้นแม้ว่าครอบครัวและรัฐจะมีเป้าหมายเดียวกัน แต่ทั้งสองพื้นที่ไม่สามารถจะทำหน้าที่อย่างเดียวกันได้กฎของทั้งสองพื้นที่จึงแตกต่างกัน เพื่อให้สังคมการเมืองของรัฐไทยสามารถพัฒนาไปถึงเป้าหมายสุดท้ายได้

3.2.3 หน้าที่ในการให้การศึกษาขั้นต้นแก่เด็กของผู้หญิง

การแบ่งแยกความแตกต่างทางเพศมีผลทำให้หน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันอย่างสัมพันธ์กัน แม้ผู้หญิงจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ผู้หญิงก็มีอิทธิพลต่อการสร้างพื้นฐานทางการเมืองเช่นกัน นั่นคือเมื่อผู้หญิงคือผู้ให้การศึกษาในขั้นต้นแก่เด็กมีผลทำให้ผู้ชายจำต้องได้รับการศึกษาในขั้นต้นจากผู้หญิงเช่นกัน เพราะฉะนั้นผู้ชายจะพัฒนาต่อไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ดีจึงต้องขึ้นอยู่กับกรอบของผู้หญิง เราไม่สามารถแยกพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของทั้งสองเพศออกจากกันได้ เพราะทั้งสองเพศไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ทั้งความต้องการและหน้าที่อันรวมไปถึงบรรลุเป้าหมายของตนเองภายในสังคมได้ถ้าขาดเพศใดเพศหนึ่ง

เมื่อพิจารณาที่หน้าที่ของครอบครัว รุสโซกล่าวว่ครอบครัวมีหน้าที่ให้การศึกษาทางด้านศีลธรรมให้แก่เด็ก ซึ่งการศึกษานี้ถือเป็นพื้นฐานของคุณธรรมภายในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยสร้างความรู้สึกของความรักชาติ กล่าวคือครอบครัวจะสร้างพื้นฐานให้ปัจเจกบุคคลเกิดความรู้สึกที่หนักแน่นต่อการกระทำเพื่อส่วนรวมซึ่งถือเป็นคุณธรรมของพลเมืองได้

รุสโซกล่าวว่าการจะสอนให้พลเมืองมีความรักชาติได้ เราจะต้องสอนให้เขาพิจารณาตนเองในบริบทที่สัมพันธ์กับรัฐและต้องทำให้พวกเขาคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของรัฐด้วยอารมณ์ความรู้สึกรักชาติและมีจิตวิญญาณที่ต้องการจะบรรลุเป้าหมายของรัฐ นั่นคือธรรมชาติของการรักตนเองของพวกเขาจะเปลี่ยนไป จากการคำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะตนมาสู่การคำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐ²⁵

รัฐที่ดีจะต้องขึ้นอยู่กับพลเมืองที่ได้รับการศึกษาที่ดี รัฐไม่สามารถทำให้คนมีเสรีภาพได้ถ้าพลเมืองขาดคุณธรรม ซึ่งการที่พลเมืองจะมีคุณธรรมได้พื้นที่แรกที่รองรับคือครอบครัว มนุษย์

²⁵ Alan Ritter (ed), *Rousseau's Political Writings: discourse on Inequality, Discourse on Political Economy, and on Social Contract*, Translated by Julia Conaway Bondanella (New York: W.W. Norton & Company, 1988) pp. 72-73.

เรียนรู้การใช้ชีวิตและฝึกฝนการทำตามหน้าที่ผ่านครอบครัวตั้งแต่การเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ครอบครัวจะ อนุให้เด็กสามารถมีชีวิตร่วมกับคนอื่นได้²⁶

การให้การศึกษาแก่เด็กเพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความรู้สึกรักชาติและมีความรู้สึกร่วมต่อผลประโยชน์ทางสังคมจะทำให้พวกเขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับพื้นฐานของการอบรมของแม่ภายในครอบครัว นั่นคือรุสโซกล่าวว่าการศึกษาดังกล่าวภายใต้กฎหมายที่มาจากอำนาจขององค์อธิปัตย์จะสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูของแม่ภายในครอบครัว เพราะถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูภายใต้สาธารณะท่ามกลางความยุติธรรม และเด็กเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายของรัฐรวมทั้งกฎหมายของหลักเจตจำนงร่วมและการเคารพซึ่งกันและกันแล้ว สิ่งที่พวกเขาควรระลึกถึงคือการเลี้ยงดูเอาใจใส่ด้วยความรักจากแม่ของพวกเขา เนื่องด้วยพวกเขาได้รับประโยชน์จากการเลี้ยงดูนี้อย่างประเมินค่าไม่ได้ และได้เรียนรู้ที่จะรักคนอื่นผ่านตัวอย่างจากความรักของแม่²⁷ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารุสโซให้ความสำคัญและยกย่องหน้าที่ของผู้หญิง รวมทั้งหน้าที่ดังกล่าวยังขยายผลจากพื้นที่ทางครอบครัวไปสู่พื้นที่ทางสาธารณะของรัฐอีกด้วย

การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศของรุสโซขึ้นอยู่กับข้ออ้างที่ว่าทั้งสองเพศเป็นส่วนเสริมซึ่งกันและกัน นั่นคือผู้หญิงต้องพึ่งผู้ชายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองในพื้นที่ทางสาธารณะ ส่วนผู้ชายต้องพึ่งผู้หญิงเพราะผู้หญิงคือผู้ที่เลี้ยงดูบุตรและให้ตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรมสำหรับครอบครัวและสังคม รุสโซกล่าวว่า “หน้าที่ของผู้หญิงได้รับการสร้างมาอย่างแตกต่างเพื่อเลี้ยงดูบุตร”²⁸ โดย “6-7 ปี แรกเด็กจะใช้เวลาทั้งหมดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของแม่ เพราะทันทีที่เขาเกิดมาเขายังไม่สามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใดๆในสังคมได้ คนที่คอยปกป้องดูแลเขาอย่างแท้จริงก็คือแม่ของเขา”²⁹ แม่เลี้ยงดูและให้ความผูกพันกับเด็กด้วยความเอาใจใส่และดูแลปกป้อง การฝึกฝนคุณธรรมทางสังคมอันนำมาซึ่งความรักของมนุษยชาติที่ฝังลึกในหัวใจมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีการ

²⁶ Alan Ritter (ed), *Rousseau's Political Writings: discourse on Inequality, Discourse on Political Economy, and on Social Contract*, Translated by Julia Conaway Bondanella (New York: W.W. Norton & Company, 1988) pp. 68-69.

²⁷ *Ibid.*, pp. 73-74.

²⁸ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, Inc, 1979), Book 1 pp. 40.

²⁹ *Ibid.*, pp.48.

กระทำที่ดีแล้วพวกเขาจะเป็นคนดีซึ่งการจะมีการกระทำที่ดีนั้นมีผลสืบเนื่องมาจากการได้รับการเลี้ยงดูจากแม่ที่ดูแลปกป้องเขา³⁰

เพราะฉะนั้นผู้หญิงซึ่งมีสถานภาพเป็นแม่ที่ให้การเลี้ยงดูเด็กภายในครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์เพื่อให้มีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ดีและมีความรักชาติได้ นั้นเท่ากับว่าแม้ผู้หญิงจะถูกจำกัดพื้นที่ในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ภายในบ้าน แต่ผู้หญิงก็มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาพลเมืองที่จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองได้เช่นกัน

ทำให้ไอลีน ฮันท์ บอททิง (Eileen Hunt Botting) มองว่ากฎของความแตกต่างทางเพศได้ส่งผลให้พื้นที่ทางครอบครัวกลายเป็นขอบเขตทางอำนาจของผู้หญิงส่วนผู้ชายมีหน้าที่ในพื้นที่ทางสังคมภายนอกครอบครัว ฉะนั้นการให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวจึงเท่ากับเป็นการให้ผู้ชายเป็นคนคอยดูแลในภาพกว้างส่วนหน้าที่ของผู้หญิงคือผู้ดูแลเกี่ยวกับรายละเอียด เพราะฉะนั้น การให้การศึกษาขั้นต้นเกี่ยวกับศีลธรรมของพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงหน้าที่ของผู้หญิง³¹

ส่วนบรูส์ค (Burke) กล่าวว่าความคิดของรุสโซเกี่ยวกับครอบครัวเช่นนี้ ก่อให้เกิดความคิดใหม่ในการมองผู้หญิงโดยมองผู้หญิงว่ามีอำนาจในทางสังคมและการเมือง เพราะผู้หญิงมีหน้าที่ในการให้การศึกษาในขั้นต้นรวมทั้งอบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรมให้แก่เด็กและสังคม ซึ่งเป็นความพยายามของรุสโซที่จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างครอบครัวและรัฐในอุดมคติของเขา³²

เพราะฉะนั้นผู้เขียนคิดว่าถ้าเด็กผู้ชายที่ต้องเติบโตมาเป็นพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จำเป็นต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจากการเลี้ยงดูของผู้หญิงแล้ว ผู้หญิงจึงเท่ากับเป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งต่อการสร้างพื้นฐานของสังคมการเมืองที่สมบูรณ์แบบของรุสโซด้วยเช่นกัน

ดังนั้นเราจึงไม่สามารถสรุปได้ว่า เหตุผลของรุสโซที่ยืนยันว่าผู้หญิงมีหน้าที่ซึ่งจำกัดไว้ภายในบ้านและมีธรรมชาติที่ต้องเชื่อฟังผู้ชายภายใต้ครอบครัวส่งผลให้ผู้หญิงถูกตัดสิทธิหรือออกจากเรื่องทางสาธารณะ เนื่องด้วยผู้หญิงมีบทบาทต่อการสร้างพื้นฐานของสังคมการเมืองด้วยเช่นกัน เนื่องด้วยผู้หญิงคือผู้ที่ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กซึ่งจะกลายเป็นสมาชิกของรัฐในอนาคต และสามารถเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมได้

³⁰ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, Inc, 1979), Book 4 pp. 250.

³¹ Eileen Hunt Botting, *Family Feuds : Wollstonecraft, Borke, and Rousseau on the Transformation of the Family*, (New York : State University of New York Press, 2006) pp. 33-36.

³² *Ibid.*, pp. 29.

3.2.4 การเลือกคู่ครอง

ในประเด็นเรื่องของการเลือกคู่ครองรุสโซได้ให้เสรีภาพแก่ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย นั่นคือผู้หญิงคือผู้ที่สามารถเลือกคู่ครองด้วยการตัดสินใจของตนเอง เห็นได้จากตัวอย่างของโซฟีในการเลือกคู่ โซฟีได้สนทนากับแม่ของเธอเกี่ยวกับการเลือกคู่ โดยแม่ถามเธอว่าทำไมเธอถึงไม่เลือกใครสักคนมาเป็นคู่ครอง โซฟีได้ตอบแม่ของเธอว่าถ้าเธอไม่เจอคนที่เหมาะสมกับเธอเธอจะขอให้เสรีภาพที่จะไม่เลือกใครดีกว่า³³

อย่างไรก็ตามแม้รุสโซจะให้เสรีภาพแก่ผู้หญิงในการเลือกคู่ครอง แต่การเลือกคู่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย รุสโซกล่าวว่าการที่ผู้หญิงจะเลือกคนที่จะมาเป็นคู่ชีวิตเป็นสิ่งที่ยาก³⁴ ซึ่งตัวอย่างของงานเขียนจูสก็ก็ได้แสดงออกถึงความยากลำบากในการเลือกเกี่ยวกับการแต่งงาน เพราะนัยของการแต่งงานสำหรับรุสโซอยู่บนพื้นฐานของความรักและการเลือกอย่างมีเสรีภาพมากกว่าระบบชนชั้นภายในสังคม ดังนั้นการที่จูสเลือกที่จะแต่งงานกับคนที่ตนเองไม่ได้รักซึ่งพ่อเลือกให้ไม่ได้แปลว่าจูสถูกกดขี่อนเสรีภาพหรือโดนบังคับหากแต่เป็นการเลือกที่มาจากเหตุผล เพราะจูสต้องการจะรักษาความซื่อสัตย์ของตนเองที่มีต่อครอบครัวของเธอและมีความรู้สึกละเอียดอ่อนต่อการกระทำที่ชั่วร้ายของตนเองจนทำให้แม่ต้องเสียชีวิต³⁵

รุสโซไม่เห็นด้วยกับการแต่งงานที่ได้รับการพิจารณาบนฐานของระบบชนชั้นและฐานะทางการเงินภายในสังคม รุสโซกล่าวว่า

“การแต่งงานที่เกิดมาจากอำนาจของพ่อซึ่งอ้างความเหมาะสมทางจารีตของสังคมและทัศนคติของตนเอง สิ่งเหล่านี้สำหรับเขาไม่ใช่การแต่งงานของมนุษย์ เพราะมันเป็นเพียงแค่ความเหมาะสมของตำแหน่งทางสังคมและความร่ำรวยเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่เรื่องของคู่ครองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แต่งงานกันจะเป็นเครื่องตัดสินว่าพวกเขามีความสุขหรือไม่มีความสุข”³⁶

นั่นแสดงให้เห็นว่าเรื่องของการเลือกคู่ครอง รุสโซได้ให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้หญิงอย่างเต็มที่โดยไม่มีปัจจัยภายนอกมาบังคับการตัดสินใจของผู้หญิง

³³ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 404.

³⁴ *Ibid.*, pp. 404-405.

³⁵ Eileen Hunt Botting, *Family Feuds : Wollstonecraft, Burke, and Rousseau on the Transformation of the Family*, (New York : State University of New York Press, 2006) pp. 40.

³⁶ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 400.

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าเมื่อผู้หญิงคือผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของตนเองแล้ว ผู้หญิงเท่ากับเป็นผู้ที่เลือกหัวหน้าครอบครัวของตนเองด้วยเช่นกัน

จากลักษณะและความสำคัญของความเป็นครอบครัว รวมทั้งพื้นฐานของความเป็นครอบครัวที่ได้กล่าวมาในข้างต้น สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

- หนึ่ง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวช่วยตอบสนองผลประโยชน์ร่วมทางสังคม
  - สอง ครอบครัวช่วยให้พื้นฐานทางการศึกษาของมนุษย์มีความมั่นคงทางด้านศีลธรรม โดยผู้หญิงคือผู้ให้พื้นฐานทางการศึกษาแก่สมาชิกของครอบครัว
  - สาม หน้าทีระหว่างเพศในครอบครัวจำเป็นต้องมีความแตกต่างกันจึงจะทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและมีสังคมการเมืองที่สมบูรณ์ได้
  - สี่ พื้นฐานในการเลือกเพื่อสร้างครอบครัวคืออำนาจของผู้หญิง เนื่องด้วยผู้หญิงคือผู้ที่มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง
  - ห้า วิธีการเลือกคู่ครองของผู้หญิงไม่ได้มาจากความปรารถนาที่เห็นแก่ตัว แต่มาจากการคำนึงถึงคนอื่น และผลประโยชน์ร่วมของสังคม
- เพราะฉะนั้นหน้าที่ภายในครอบครัวของผู้หญิงซึ่งมาจากธรรมชาติของผู้หญิงจึงไม่สามารถนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการยืนยันว่าผู้หญิงไม่บรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมเช่นเดียวกับผู้ชายได้

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก

ในขอบเขตของความรักถือเป็นพื้นที่ซึ่งรุสโซกล่าวไว้อย่างเด่นชัดในงานเขียนอีเมลและจูลี เป็นการนำเสนองานเขียนในลักษณะของนิยาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาแก่มนุษย์ในสังคม ในอีเมล รุสโซเสนอความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายอันมีพื้นฐานมาจากหน้าที่ซึ่งแตกต่างกันระหว่างสองเพศภายใต้จารีตของสังคม ส่วนงานเขียนจูลีจะชี้ให้เห็นถึงตัวอย่างในคุณลักษณะของหน้าที่ว่าแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งเสนอถึงความเป็นครอบครัวและสังคมที่สมบูรณ์แบบตามมโนทัศน์ของรุสโซ ภายใต้สภาพครอบครัวได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการใช้ชีวิตระหว่างคู่แต่งงาน ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับตัวอย่างของการกระทำในสิ่งที่เป็นคุณธรรมและเห็นถึงบทบาทและความสำคัญของผู้หญิงในหลายด้าน ซึ่งบทบาทที่สำคัญเหล่านั้นเป็นตัวอย่างที่ทำให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องของเสรีภาพและคุณธรรมของผู้หญิงสำหรับรุสโซ

3.3.1 ที่มาและความสำคัญของความรัก

ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความรักสำหรับรุสโซเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นภายในสังคม โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการแปรสภาพของการรักตนเองที่มีในสภาพธรรมชาติมาเป็นการรักตนเองในสภาพสังคม

ใน Second Discourse รุสโซกล่าวว่า

"การรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre) และ การรักตนเองในสภาวะธรรมชาติ (Amour de soi)เป็นอารมณ์ความรู้สึกสองอย่างที่แตกต่างกันตามธรรมชาติของมัน โดยผลกระทบที่ได้จากการรักตนเองในสภาวะธรรมชาติคืออารมณ์ความรู้สึกทางธรรมชาติ (natural sentiments) อันหมายถึงสัญชาตญาณในการปกป้องตนเอง ส่วนการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)เป็นเพียงอารมณ์ความรู้สึกเชิงสัมพัทธ์(relative sentiments) ที่ปรุงแต่งขึ้นภายในสังคม เป็นธรรมชาติของปัจเจกแต่ละคนที่มีความรู้สึกยกย่องตนเองมากกว่าคนอื่น ถือเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์ทำสิ่งต่างๆเพื่อตนเอง"³⁷

การรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)เป็นความปรารถนาที่ต้องได้รับการควบคุม เนื่องด้วยถ้าความปรารถนาได้รับการแสดงออกหรือมีในปริมาณที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์ภายในสังคมขึ้น เดนต์(N.J.H.Dent) ได้ให้ตัวอย่างที่ชัดเจนเกี่ยวกับปริมาณที่ไม่เหมาะสมของความปรารถนา โดยยกตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างนายและทาส เป็นความสัมพันธ์ที่ข้างหนึ่งมีมากเกินไปแต่อีกข้างหนึ่งมีน้อยเกินไป ซึ่งความไม่สมดุลนี้จะทำให้ความปรารถนาของการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)ไม่สามารถจะพัฒนาไปสู่ศีลธรรมได้³⁸ เนื่องด้วยความปรารถนาที่เกิดจากการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)จะช่วยขจัดความไม่เท่าเทียมให้ออกไปจากความสัมพันธ์ภายในสังคมได้ ถ้าได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี แต่ถ้าเมื่อใดที่สังคมตกต่ำไปสู่ภาวะของสงคราม ความปรารถนาที่เกิดจากการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)นี้จะตกต่ำอย่างถึงขีดสุดเช่นกัน³⁹

³⁷ Roger D.Master (ed), Jean-Jacques Rousseau, On The Social Contract with Geneva Manuscript and Political Economy, translated by Master R. Judith, (New York: St. Martin's Press, 1978), pp. 221-222.

³⁸ Eileen Hunt Botting, Family Feuds : Wollstonecraft, Burke, and Rousseau on the Transformation of the Family, (New York : State University of New York Press, 2006) pp. 58.

³⁹ Timothy O'Hagan, Rousseau, (New York : Routledge, 1999) pp. 166.

อย่างไรก็ตามการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)ไม่ใช่พลังที่ทำให้เกิดความแตกแยกแต่ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในสังคม นั่นคือมนุษย์ค้นหาความแตกต่างของตนเอง เพราะพวกเขาต้องการได้รับการยอมรับและความนับถือจากคนอื่น ซึ่งสิ่งนี้สร้างความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมแม้แต่ในความสัมพันธ์ทางครอบครัว เพราะสมาชิกทุกคนก็ต้องการการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัวเช่นกัน⁴⁰ เพราะฉะนั้นการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)จึงเป็นสิ่งที่สังคมต้องการ

การรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)เป็นสิ่งที่มีความหมายแต่ก็มีอันตราย รุสโซจึงได้การแยกการรักตนเองอย่างถือตัวออกมาจากความเห็นแก่ตัวโดยอาศัยชั้นเชิง⁴¹ผ่านกระบวนการในการพัฒนาคุณธรรมของมนุษย์ เพราะฉะนั้นการแปลความการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre) ว่าหมายถึงการรักตนเองอย่างเห็นแก่ตัวจึงไม่ได้บ่งชี้ถึงความหมายทั้งหมด เพราะความปรารถนาที่ได้จากการรักตนเองอย่างถือตัวมีความเป็นกลางทางศีลธรรมในตัวเอง เนื่องด้วยมันสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เท่ากับว่าในตัวของมันเองไม่ได้ดีหรือเลวในตัวเอง ผลทำให้การศึกษาต้องเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้พัฒนาการของการรักตนเองอย่างถือตัวสามารถพัฒนาไปสู่คุณธรรมได้

พื้นที่ทางความรักจึงเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันถ้ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมหรือจัดการกับความรักได้ มนุษย์ก็จะกลายเป็นทาสของความรักเช่นกัน นั่นเท่ากับว่าการจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับความรักเป็นเครื่องยืนยันความสามารถในการเป็นนายตนเองอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าบุคคลใดสามารถจัดการกับความรักให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมได้ บุคคลนั้นย่อมมีเสรีภาพตามความหมายของรุสโซ

3.3.2 พัฒนาการของความรัก

เนื่องด้วยพัฒนาการของความรักสามารถทำให้เราเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ นั่นคือช่วยให้มนุษย์สามารถมีคุณธรรมและสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมได้

⁴⁰ Katrin Froese, "Beyond Liberalism: The Moral Community of Rousseau's Social Contract", *Canadian Journal of Political Science/ Revue canadienne de science politique* 34, 3, (Sep. 2001) pp. 584.

⁴¹ เนื่องด้วยในศีลธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความปรารถนากายในสังคม และการรักตนเองอย่างถือตัว (Amour-propre) คือความปรารถนาของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งเข้าแทนที่การรักตนเองในสภาพธรรมชาติ จึงทำให้การรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)คือสิ่งที่สามารถพัฒนาไปสู่การมีศีลธรรมได้

ผู้เขียนจึงคิดว่าการศึกษาพัฒนาการของความรักจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจกระบวนการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของรูสโซได้ในอีกทางหนึ่ง แต่เนื่องด้วยพื้นที่ทางความรักถือเป็นพื้นที่ซึ่งผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทำให้ผู้เขียนเห็นว่าการพิจารณาเกี่ยวกับพัฒนาการของความรักจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยในการตีความการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิงได้

รูสโซได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของความรักว่าความรักคือสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเริ่มต้นจากพัฒนาการของเด็ก เด็กจะมีอารมณ์ความรู้สึกแรกคือการรักตนเองก่อนที่จะมีความรู้สึกรักคนอื่น และเมื่อเด็กเริ่มโตเขาจะรักคนซึ่งใกล้ชิดเขามากที่สุดในเวลาที่เขายังไม่แข็งแรงเพียงพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องด้วยเด็กมีธรรมชาติในการมองสิ่งต่างๆตามสัญชาตญาณและการสังเกตแล้วค่อยขยายความสามารถนี้ไปสู่ความสัมพันธ์ที่มีต่อคนอื่นและทันทีที่เด็กสามารถเรียนรู้ที่จะเปรียบเทียบกับตนเองกับคนอื่นเขาก็จะเริ่มมีความรักเกิดขึ้น⁴²

หลังจากนั้นพอเด็กเริ่มโตขึ้นจนถึงวัยที่มีความปรารถนาทางเพศ กล่าวคือเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นหรือวัยเจริญพันธุ์เขาไม่ได้มีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติอีกต่อไป จินตนาการของเขาจะได้รับการกระตุ้น⁴³ จินตนาการเป็นสิ่งที่เด็กได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมรอบข้างของเขา โดยอารมณ์ความรู้สึกจะผูกมัดกับจินตนาการ เพราะแหล่งของความปรารถนานั้นมาจากจินตนาการทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับจินตนาการ และมนุษย์จะเชื่อในจินตนาการมากกว่าธรรมชาติของมนุษย์ที่มนุษย์มี เพราะนั่นถ้าจินตนาการมีความผิดพลาดก็จะนำพามนุษย์ไปสู่ความชั่วร้ายได้⁴⁴

ถ้าไม่ต้องการให้เด็กมีจินตนาการที่ผิดพลาดเราต้องให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับความสงสาร เพราะรูสโซเห็นว่าการเรียนรู้นี้จะช่วยให้เด็กสามารถมีความรักที่อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมได้ เนื่องด้วยความปรารถนาที่เกิดจากความรักมีความรุนแรงมากมีผลทั้งทางบวกและทางลบจึงจำเป็นต้องมีการแสดงออกอย่างเหมาะสม ส่งผลให้มนุษย์ต้องได้รับการศึกษาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถจัดการกับความรักและพัฒนาความรักไปสู่คุณธรรม ซึ่ง แมรี พี นิโคลส์ (Mary P. Nichols) ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่ารูสโซได้ยกตัวอย่างในเรื่องของการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาความรัก โดยยกตัวอย่างของเอมิล รูสโซกล่าวว่าเอมิลเรียนรู้ถึงความอ่อนโยนของมนุษยชาติและความเห็นอกเห็นใจคนอื่นจะพัฒนาเมื่อถึงวัยที่มีพัฒนาการของความปรารถนาทางเพศ ซึ่งวัยนี้เป็นช่วงเวลาที่ยอันตรายมากสำหรับรูสโซเนื่องด้วยในช่วงเวลานั้นมนุษย์สามารถได้รับความเสียหายที่เกิดจากความ

⁴² Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 4, pp.213.

⁴³ *Ibid.*, pp.215.

⁴⁴ *Ibid.*, pp. 219.

ปรารถนาที่ได้รับการสร้างขึ้นภายในสังคม ซึ่งความปรารถนานี้เป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมานของมนุษย์ ฉะนั้นเมื่อวัยรุ่นตกอยู่ในความรักพวกเขาจะปรารถนาที่จะได้รับความรักตอบกลับมา ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องเผชิญกับภาวะของการแข่งขันและการเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น การเปรียบเทียบและแข่งขันนี้สร้างความอิจฉาและความภูมิใจในตนเองซึ่งรุสโซเรียกว่าการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre) ความปรารถนาที่ได้จากการรักตนเองนี้เป็นพัฒนาการที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติแต่เกิดจากความปรารถนาที่สร้างการเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาเพื่อนำเอมิลไปสู่ความรักในขณะเดียวกันกับการปกป้องธรรมชาติของการรักตัวเองของเอมิลออกจากอันตรายต่างๆที่เกิดจากการรักตนเองอย่างถือตัวโดยให้การศึกษาแก่เอมิลเกี่ยวกับความสงสารก่อนที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความรัก⁴⁵

ความสงสารของมนุษย์เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มองเห็นความทุกข์ทรมานของคนอื่น และความทุกข์ทรมานเหล่านั้นคือความทุกข์ที่มนุษย์มีส่วนร่วม มนุษย์จึงสามารถเข้าใจถึงความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นกับคนอื่นแม้จะไม่ได้กำลังทุกข์ทรมานอยู่ก็ตาม แต่การเข้าใจในความทุกข์ทรมานเหล่านั้นสามารถทำให้มนุษย์กลัวความเจ็บปวดและความตาย จนไม่สามารถกล้าที่จะยึดมั่นในการกระทำที่ดีได้ รุสโซจึงต้องใช้ศาสนาเข้ามาแก้ไขปัญหานี้ โดยรุสโซกล่าวว่า

“หน้าที่อันแท้จริงของศาสนาเป็นอิสระจากสถาบันต่างๆของมนุษย์ ไม่มีศาสนาใดละเว้นหน้าที่ทางศีลธรรมและไม่มีความเป็นจริงอื่นใดนอกจากหน้าที่นี้ การบูชาทางใจคือสิ่งแรกของหน้าที่นี้ ถ้าไม่มีศรัทธาแล้วคุณธรรมที่แท้จริงก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้”⁴⁶

รุสโซได้ยกเรื่องของพระประจำโบสถ์ของชาวชาวอย(Savoyard Vicar)เกี่ยวกับศาสนาธรรมชาติ(natural religion)มาใช้อธิบาย โดยกล่าวว่าพระรูปหนึ่งสงสารมนุษยชาติโดยปราศจากความกลัวตายและไม่มีความทงตนเพราะเขามีศรัทธา ซึ่งศรัทธาที่ได้จากศาสนานี้ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสงสารของรุสโซได้ นั่นคือท่านอธิบายว่าความเชื่อทางศาสนาของท่านจะช่วยรักษาวัยรุ่นจากความทุกข์ที่เกิดจากความทงตนและช่วยส่งเสริมให้ความสงสารสร้างประโยชน์มากกว่าความกลัวตายหรือกลัวความทุกข์ทรมาน โดยวิธีการช่วยเหลือมนุษย์ของท่านเริ่มต้นที่การมองว่ามนุษย์ในทุกๆที่เป็นเหยื่อของตนเองและความชั่วร้ายที่เกิดจากคนอื่น ๆ เพราะฉะนั้นวิธี

⁴⁵ Mary P. Nichols, "Rousseau's Novel Education in the Emile", *Political Theory* 13, 4 (Nov., 1985), pp.542.

⁴⁶ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 4, pp. 311-312.

แก้ปัญหาเพื่อให้มนุษย์มีความหนักแน่นทางจิตใจและมีความรักในการกระทำดีจึงจำเป็นต้องอาศัยศรัทธาเข้ามาช่วย⁴⁷

อีกทั้งเมื่อเราจะพิจารณาถึงสาเหตุของการกระทำเราต้องย้อนพิจารณาไปเรื่อยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นวิธีแก้ปัญหาโดยเอาศรัทธาเข้ามาช่วยในการอธิบายถึงสาเหตุของการกระทำจะทำให้พระเจ้าได้เข้ามามีบทบาทต่อการกระทำของมนุษย์ เนื่องด้วยเสรีภาพของมนุษย์มาจากเจตจำนงของพระเจ้า ดังนั้นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์จึงเชื่อมโยงกับข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการมีอยู่ของพระเจ้าเป็นสาเหตุแรก⁴⁸

จากศรัทธาของพระของชาวชาวอวยซ์ชี้ให้เห็นว่าพระเจ้ามีศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องการความรู้เกี่ยวกับการมีอยู่ของพระเจ้า แต่ไม่ได้พยายามค้นหาความหมายในเชิงอภิปรายเพราะมนุษย์ไม่สมบูรณ์เพียงพอที่รู้ความเป็นจริงเกี่ยวกับพระเจ้า อีกทั้งคุณธรรมของมนุษย์ก็เป็นไปเพื่อสร้างสังคมการเมืองที่ดีในโลกนี้ เพราะฉะนั้นศรัทธาจึงควรนำมาซึ่งความสุขภายในจิตวิญญาณของมนุษย์ทุกคน ด้วยเหตุนี้การมีอยู่ในชีวิตที่สิ้นจึงไม่ได้สร้างความเสียใจให้กับพระของชาวชาวอวยซ์ได้เนื่องด้วยชีวิตหลังความตายคือสิ่งที่จริงกว่า⁴⁹ รัสเซียได้ให้เหตุผลว่าทุกสิ่งไม่ได้จบลงที่ชีวิตบนโลกนี้ แต่ทุกสิ่งจะย้อนกลับไปมีระเบียบอีกครั้งใน ชีวิตหลังความตาย⁵⁰ ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายและทัศนะเกี่ยวกับความดีที่ไม่สามารถแยกออกมาจากสิ่งจริงแท้คือพระเจ้าได้⁵¹ ซึ่งศรัทธาที่ได้จากพระเจ้านี้จะทำให้เราสามารถมองเห็นความทุกข์ทรมานและมีความสงสารโดยปราศจากความกลัวตาย

รัสเซียพยายามใช้ตัวอย่างของศรัทธาดังกล่าวเพื่อให้การศึกษาแก่เอมิล เพื่อให้เอมิลมีความเข้าใจเกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์ซึ่งอยู่ภายใต้ความขัดแย้งระหว่างความปรารถนาและหน้าที่ นั่นคือการจัดการกับความขัดแย้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากศรัทธาในข้างต้น มนุษย์จึงจะสามารถมีเสรีภาพในการควบคุมสภาพร่างกายของตนเองได้ เห็นได้จากตัวอย่างของพระท่านสามารถควบคุมความปรารถนาของตนเองได้ กล่าวคือพระท่านไม่ได้ปรารถนาที่จะมี

⁴⁷ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 4, pp. 266-273.

⁴⁸ *Ibid.*, pp.280-281.

⁴⁹ Mary P. Nichols, "Rousseau's Novel Education in the Emile", *Political Theory* 13, 4 (Nov., 1985), pp. 546-547.

⁵⁰ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 4, pp. 282.

⁵¹ *Ibid.*, pp.284.

ความสุขจากความรื่นรมย์ทางกายภาพของมนุษย์และไม่ได้มุ่งเน้นที่ความสุขในชีวิตปัจจุบัน เพราะฉะนั้นพระท่านจึงสามารถใช้ความสงสารที่มีเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ได้โดยไม่รู้สึกลัวตายหรือกลัวความยากลำบาก รุสโซจึงยกตัวอย่างนี้มาช่วยเป็นแรงกระตุ้นในการศึกษาให้กับมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความกล้าหาญที่จะสามารถควบคุมความปรารถนาทางร่างกายและมีจิตวิญญาณที่สูงขึ้น ได้นั้นก็คือมนุษย์จะสามารถแทนที่ศรัทธาอันแรงกล้าเกี่ยวกับคุณธรรมให้อยู่เหนือผลประโยชน์ส่วนตัวได้ด้วย**ความบริสุทธิ์ใจ**⁵²

ศรัทธาของพระชาวชวอยที่รุสโซยกย่องจึงเป็นแบบอย่างในการพัฒนาให้มนุษย์สามารถบรรลุศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กล่าวคือมนุษย์จะความรักในคุณธรรมและการปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างแท้จริงโดยตกเป็นเหยื่อของความชั่วร้ายภายในสังคม

เพราะฉะนั้นศรัทธาจึงเข้ามามีบทบาทต่อการเลือกการกระทำของมนุษย์และช่วยให้มนุษย์สามารถเลือกกระทำความดีได้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาที่ประเด็นเกี่ยวกับความรักระหว่างคู่รักของรุสโซเราจะพบว่าศรัทธานี้ก็เข้ามามีบทบาทเช่นกัน เนื่องด้วยความรักทำให้เกิดความปรารถนาที่รุนแรงและสามารถหลอกให้เราหลงผิดได้ง่าย ดังนั้นถ้าเราไม่สามารถควบคุมความปรารถนาที่เกิดจากความรักได้เราจะไม่สามารถมีคุณธรรมและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ได้

ความรักสำหรับรุสโซคือสิ่งที่เป็นมายาหรือสิ่งที่ไม่จริงแท้ เพราะความงามที่แท้จริงไม่ได้มาจากความสัมพันธ์ที่คู่รักมีให้กัน ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักจึงเป็นความงามที่เป็นมายาภาพ ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญหน้ากับความรัก เราจำเป็นต้องอาศัยการทำงานของเหตุผล⁵³

เมื่อกล่าวถึงความรักของรุสโซ เราจะพบว่าความรักไม่ได้เป็นเพียงแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายหรือความปรารถนาทางเพศ แต่เป็นความพึงพอใจที่ต้องการจะมีปฏิสัมพันธ์ทางความรักต่อกัน ในวัยรุ่นรุสโซกล่าวว่า **“ผู้ชายมีความปรารถนาโดยที่ยังไม่รู้ว่าจะไรคือความปรารถนา”**⁵⁴ เพราะความปรารถนาทางเพศมีสาเหตุมาจากความต้องการทางร่างกายซึ่งผู้ชายสามารถรับรู้ แต่ความปรารถนาคือจะขยายผลได้จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ของความปรารถนา รุสโซจึงให้เอมิลจินตนาการถึงความทุกข์ทรมานของมนุษย์ชาติซึ่งขยายผลมาจากความสงสารที่เขามีก่อนที่จะให้เขาจินตนาการถึงภาพของผู้หญิงที่เขาจะรัก ด้วยเหตุนี้รุสโซจึงต้องเปลี่ยนช่องทางจาก

⁵² Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 4, pp. 287.

⁵³ *Ibid.*, Book 5, pp. 391.

⁵⁴ *Ibid.*, Book 4, pp. 220.

พัฒนาการเกี่ยวกับความสงสารมาสู่พัฒนาการที่เป็นความรัก เพื่อทำให้ความรักสามารถช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการของมนุษย์ได้

ความปรารถนาที่มาจากความรักคือความปรารถนาที่เกิดจากจินตนาการซึ่งพัฒนา ระหว่างคนสองคนบนฉากของมายาภาพ เพื่อรองรับการรวมกันเป็นหนึ่งในคนสองคนที่ปรารถนา จะอยู่ร่วมกัน⁵⁵ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ของความรักระหว่างคู่รักสามารถทำให้มนุษย์ที่กำลังมีความรักติดอยู่ในมายาภาพเหล่านั้นได้ ผลที่ตามมาก็คือบุคคลเหล่านั้นจะไม่สามารถมองเห็นความเป็นจริงและอยู่กับปัจจุบันได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือถ้าบุคคลใดไม่สามารถมองเห็นได้ว่าความปรารถนาที่เกิดจากความรักเป็นสิ่งที่เกิดมาจากจินตนาการที่สร้างมายาภาพให้คนสองคนมีส่วนร่วมระหว่างกันแล้ว บุคคลนั้นจะไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่ตามมาจากการรักได้

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักคือภาวะที่ทำให้คนสองคนต้องตกเป็นทาสความต้องการต่างๆที่เกิดจากความรัก ผลทำให้คนสองคนที่รักกันจะต้องเรียนรู้ที่จะแสดงออกซึ่งความรักให้เหมาะสมและเป็นนายมันให้ได้จึงจะมีเสรีภาพ นั่นคือถ้าบุคคลใดไม่สามารถจัดการกับความปรารถนาจากความรักได้ ย่อมเท่ากับว่าบุคคลนั้นไม่สามารถจะพัฒนาตนเองให้มีเสรีภาพทางศีลธรรมได้นั่นเอง

โดยพื้นที่ของความรักคือขอบเขตทางอำนาจของผู้หญิง โดยผู้หญิงเป็นผู้ที่ให้กฎของความรัก ในพื้นที่ทางความรักผู้หญิงจึงมีอำนาจเหนือคนรักของพวกเขา⁵⁶ ทำให้ภายใต้พื้นที่ทางความรักผู้หญิงมีความสามารถที่จะผูกมัดผู้ชายในขณะเดียวกันก็ยังมีความเป็นตัวเองซึ่งผู้ชายไม่สามารถจะเข้ามาเป็นเจ้าของได้ เพราะฉะนั้นถ้าผู้ชายต้องการที่อยู่ในความสัมพันธ์นี้แล้วยังมีเสรีภาพอยู่ได้พวกเขาจะต้องไม่ทำให้ตนเองปรารถนาที่จะเป็นเจ้าของผู้หญิง นั่นคือเขาต้องสามารถจัดการกับความรักของตนเองได้ โดยทำให้เจตจำนงและผลประโยชน์ของตนเองสามารถเข้ากันได้กับความ

⁵⁵ Pierre Burgelin, "The Second Education of Emile", *Yale French Studies* 28, Jean-Jacques Rousseau, (1961), pp. 110.

⁵⁶ Jean-Jacques Rousseau. *Politics and The Arts: Letter to M.D' Alemberts on the theatre*, Translated by Allan Bloom (New York : Cornell University Press, 1996) pp. 47.

⁵⁷ Rebecca Kukla, "The Coupling of Human Souls: Rousseau and the Problem of Gender Relations" In Lynda Lange(ed.), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 358.

ด้วยเหตุนี้ในพื้นที่ทางความรักจึงเป็นพื้นที่ซึ่งอันตรายสำหรับผู้ชาย แต่เป็นพื้นที่ทางอำนาจของผู้หญิง โดยในพื้นที่ของความรักได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีเสรีภาพและคุณธรรมสำหรับผู้หญิง แม้ว่าผู้หญิงจะถูกจำกัดพื้นที่ไว้ภายในบ้านและต้องเชื่อฟังผู้ชายภายใต้ครอบครัว

3.3.3 บทบาทของผู้หญิงภายใต้ความรัก

เมื่อบทบาทในความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักเป็นพื้นที่ทางอำนาจของผู้หญิง ซึ่งในพื้นที่นี้ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของผู้หญิงหลายอย่าง โดยบทบาทเหล่านั้นชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของผู้หญิงสามอย่างด้วยกันคือ ประการแรกคือ ผู้หญิงมีอำนาจในการควบคุมผู้ชาย ส่วนประการที่สอง ผู้หญิงมีความสามารถในการควบคุมความปรารถนาของตนเอง และประการสุดท้ายคือ ผู้หญิงมีคุณธรรม ซึ่งความสามารถเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้หญิงเกี่ยวกับเรื่องของเสรีภาพและศักยภาพบรรลุนิยามความเป็นมนุษย์ตามแบบแผนที่รูสโซได้กล่าวไว้

3.3.3.1 อำนาจในการควบคุมผู้ชาย

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของรูสโซแสดงให้เห็นว่าภายใต้ความเป็นรองทางร่างกายและความแตกต่างทางหน้าที่จนทำให้ดูราวกับว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายนั้น แท้ที่จริงแล้วผู้หญิงมีพลังที่ซ่อนเร้นทางอำนาจที่เหนือกว่า เช่นในเอมิลรูสโซกล่าวถึงความสามารถในการปกครองผู้ชายของผู้หญิง เขากล่าวว่าความสามารถนี้เป็นความฉลาดโดยธรรมชาติที่ผู้หญิงมี โดยในเรื่องของการปกครองผู้ชายของผู้หญิงต้องแยกพิจารณาการควบคุมเป็นสองแบบด้วยกัน⁵⁸ คือ

หนึ่ง สิทธิที่จะสั่งหรือควบคุมโดยอาศัยคุณลักษณะที่ผู้หญิงมีคือความอ่อนโยน ความอ่อนแอและทักษะต่างๆ เช่นการประจบ การข่มขู่ด้วยน้ำตา⁵⁹ เป็นอำนาจของผู้หญิงที่รูสโซได้ให้ไว้เพื่อช่วยให้ความอ่อนแอที่ผู้หญิงมีสามารถทำให้ผู้หญิงเป็นนายของผู้ชายได้ภายใต้กฎของความรัก ซึ่งเดนิส เชฟเฟอร์ (Denise Schaeffer) มองว่าผู้หญิงไม่ได้ใช้เสน่ห์เพื่อทำในสิ่งที่ตนเอง

⁵⁸ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 408.

⁵⁹ คุณลักษณะเหล่านี้ก็ทำให้หลายคนมองว่าผู้หญิงต้องใช้เสน่ห์เสียมรรยาตถึงจะควบคุมผู้ชายได้

ต้องการ แต่เป็นการใช้เพื่อช่วยควบคุมกฎทางศีลธรรม และไม่ใช่เรื่องง่ายที่ผู้หญิงจะซ่อนสมองไว้ภายใต้สภาพที่เป็นรองทางหน้าที่เพื่อรักษาภาพลวงตาของความเหนือกว่าของสามี⁶⁰

นั่นคือภายใต้ครอบครัวของรูสโซผู้หญิงคือผู้ที่ต้องเชื่อฟังผู้ชาย เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำเนินไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและพัฒนาบุคคลภายในสังคม จึงทำให้ผู้หญิงต้องทำในสิ่งที่ผู้ชายสั่ง เพราะฉะนั้นผู้หญิงจึงจำเป็นต้องแสดงออกถึงภาวะของการเชื่อฟังแทนที่จะต่อต้าน นั่นเท่ากับว่าถ้าผู้หญิงมีความสามารถที่จะมีอำนาจเหนือในขณะที่เชื่อฟังแล้ว ผู้หญิงย่อมไม่ควรจะแสดงออกถึงการมีอำนาจเหนือเหล่านั้นด้วยการออกคำสั่ง ผลทำให้การควบคุมการแสดงออกของผู้หญิงจำเป็นต้องใช้ความสามารถและสติปัญญามากกว่าผู้ชาย

เพราะฉะนั้นผู้เขียนคิดว่า การที่รูสโซให้อำนาจของผู้หญิงในการควบคุมจากสภาพที่เป็นรองทางธรรมชาติของผู้หญิงเองเป็นสิ่งที่ไม่ขัดแย้งกันทางความคิดของรูสโซ ในทางตรงกันข้ามก็แสดงให้เห็นถึงภาวะของการควบคุมตนเองของผู้หญิงที่มีมากกว่าผู้ชายอีกด้วย

สอง การปล่อยให้ผู้ชายสั่งโดยที่สิ่งที่สั่งจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้หญิงต้องการจะทำด้วย สิทธิในอำนาจทั้งสองอย่างของผู้หญิงไม่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงยอมสูญเสียเสรีภาพหรือสร้างกระทำสิ่งต่างๆ เพียงเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ เพราะภายใต้อำนาจของผู้ชายผู้หญิงก็สามารถมีเสรีภาพที่จะเชื่อฟังตนเองได้

นั่นแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้หญิงจะต้องทำตามคำสั่งของผู้ชายการทำตามนั้นไม่ได้มาจากการบังคับ เนื่องด้วยผู้หญิงสามารถเลือกที่จะไม่ทำตามได้ถ้าผู้หญิงไม่เห็นด้วยเท่ากับว่าการเชื่อฟังผู้ชายภายใต้ครอบครัวของผู้หญิง รูสโซไม่ได้กีดกันผู้หญิงออกจากหลักการเกี่ยวกับเสรีภาพของรูสโซ นั่นคือการเป็นนายของตนเองและเลือกการกระทำของตนเอง

พลังหรือการมีอำนาจเหนือของผู้หญิงไม่ได้จบลงที่ครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชายและความแตกต่างทางเพศของรูสโซ ในงานเขียนจูเลียได้แสดงให้เห็นว่ามีสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชาย นั่นคือจูเลียสามารถเก็บงำความหวังสูงสุดของตนเองเอาไว้เป็นความลับเพื่อที่จะได้กลับมาอยู่ร่วมกันกับเซนต์-เปรอได้อีกครั้งในชีวิตหลังความตาย⁶¹ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงยังมีความซื่อสัตย์ต่อความปรารถนาของตนเอง แต่ใน

⁶⁰ Denise Schaeffer, "Reconsidering the Role of Sophie in Rousseau's "Emile"". Policy 30, 4(Summer,1998),pp. 613.

⁶¹ Eileen Hunt Botting, *Family Feuds : Wollstonecraft, Burke, and Rousseau on the Transformation of the Family*,(New York : State University of New York Press, 2006.) pp. 62.

ขณะเดียวกันก็เข้าใจว่าควรจะมีปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะสามารถทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์

เพราะฉะนั้นการที่ผู้หญิงไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำใดๆ ให้แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่พวกเขาไม่เห็นด้วย ย่อมเท่ากับว่าพวกเขาเป็นนายของตนเอง เพราะนัยหนึ่งของความหมายของการเป็นนายของตนเองคือการเลือกตัดสินใจในการกระทำด้วยตนเองได้ด้วยตนเอง

3.3.3.2 ความสามารถในการควบคุมความปรารถนาของตนเอง

ผู้หญิงสามารถควบคุมพลังอันตรายที่เกิดจากการรักตนเองอย่างถือตัว (Amour-propre) ได้ด้วยตนเอง ซึ่งการควบคุมนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างความต้องการที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันกับคุณธรรม เพราะการที่ปัจเจกบุคคลจะต้องทำตามหน้าที่ของตนเองเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมพร้อมกับเติมเต็มความต้องการของตนเองด้วยในเวลาเดียวกัน เป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับรูสโซ เห็นได้จากภาษาที่รูสโซใช้ในงานเขียนจูเลีย เช่นตอนที่จูเลียพยายามจัดการกับความรักที่ไม่เหมาะสมของตนเอง โดยจูเลียต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการทำตามหน้าที่ของลูกและความรักของตัวเอง จูเลียกล่าวเสมอว่าเขาไม่สามารถละทิ้งคุณธรรมแต่ก็ไม่สามารถลืมคนรัก แม้ความรักของเขาจะไม่สามารถสร้างชีวิตครอบครัวร่วมกันได้ อย่างไรก็ตามความรักก็ยังคงอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าเขาไม่สามารถแต่งงานกับใครได้ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากพ่อ⁶² แม้ว่าจูเลียจะรู้ว่าคุณธรรมของการเป็นลูกที่ดีคืออะไร แต่เขาก็ไม่สามารถควบคุมความรู้สึกที่เกิดจากความรักได้อย่างง่ายดาย อย่างไรก็ตามจูเลียก็รู้ตัวเองดีว่ากำลังเผชิญหน้ากับความปรารถนาที่รุนแรงจากความรักและตนเองกำลังขาดพลังยับยั้ง⁶³ เพราะฉะนั้นจูเลียยังต้องเผชิญหน้ากับความลำบากใจในการเลือกที่จะทำตามใจของตนเองหรือว่าทำตามหน้าที่ภายในครอบครัว จนในที่สุดแม่ของจูเลียได้เข้ามาพบจดหมายที่จูเลียติดต่อกับคนรัก แม่ของเขาตกใจและเสียใจในการกระทำของเขามากจนล้มป่วยและตายในที่สุด⁶⁴ ทำให้จูเลียรู้สึกเสียใจต่อการกระทำของตนเองและ

⁶² Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), Jean-Jacques: *Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 2 letter 11.

⁶³ Ibid., Part 1 letter 4.

⁶⁴ Ibid., Part 3 Letter 8, 20, Part 3 letter 5

รู้สึกผิดจนไม่สามารถมีความสุขกับความปรารถนาของตนเองได้ ซึ่งความรู้สึกผิดนี้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของจูเลียและทำให้จูเลียสามารถเลือกการกระทำของตนเองภายใต้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจได้ จูเลียได้เรียนรู้ว่าเขาไม่สามารถมีความสุขได้ถ้าความสุขนั้นเป็นความสุขที่เกิดจากความต้องการส่วนตัว แต่เขาจะมีความสุขได้เมื่อเขาสามารถทำให้คนอื่นมีความสุขและทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์เท่านั้น

จากการจัดการกับความรักของผู้หญิงแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับความรักได้ดีกว่าผู้ชาย เห็นได้จากตัวอย่างของจูเลียและเซนต์-เปรอ เราจะพบว่าเหตุผลของเซนต์-เปรอเกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาที่เกิดจากความไม่ลงรอยกันระหว่างความต้องการที่เกิดจากความรักและหน้าที่ของเขา เขาไม่สามารถควบคุมความรู้สึกของตนเองได้เพราะเขาไม่สามารถยอมรับความเป็นจริงหรือผลที่ได้รับจากสังคมภายนอกได้ เขายังคงยึดติดกับอดีตและจินตนาการถึงความทรงจำเหล่านั้น⁶⁵ โดยยังคงเรียกร้องที่จะทำให้จูเลียกลับมาอยู่กับเขาและสร้างครอบครัวร่วมกัน เขาพยายามชักจูงจูเลียด้วยเหตุผลมากมายเพื่อจะเปลี่ยนใจจูเลีย ซึ่งการกระทำของเซนต์-เปรอนี้ได้แสดงให้เห็นถึงอันตรายที่เกิดจากรักซึ่งยากที่ผู้ชายจะสามารถก้าวข้ามอุปสรรคนี้ไปได้ นั่นแสดงให้เห็นว่าเซนต์-เปรอไม่สามารถจะเป็นนายของตนเองได้เมื่อต้องเจอกับอุปสรรคนี้

นอกจากนั้นผู้หญิงยังมีพลังมากพอที่จะควบคุมความปรารถนาของผู้ชาย สืบเนื่องมาจากธรรมชาติที่ต่างกันระหว่างเพศและความสัมพันธ์ที่ทั้งสองเพศมีต่อกัน⁶⁶ ซึ่งพรสวรรค์ที่เหนือกว่าของผู้หญิงคือการรักษาอำนาจของตนเองในการปกครองผู้ชายพร้อมๆกับในเวลาที่ยึดผู้ชาย⁶⁷ โดยผู้หญิงสามารถมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในหัวใจของผู้ชายและสามารถจัดการกับความปรารถนาของผู้ชายได้ ซึ่งเป็นศิลปะที่ผู้หญิงไม่ได้มีแต่กำเนิด และผู้ชายก็ไม่ได้มีในระดับเดียวกัน⁶⁸ เนื่องด้วยความรักระหว่างคู่รักอยู่บนพื้นฐานของจินตนาการ จากวัตถุประสงค์จินตนาการมาสู่บุคคลที่มีชีวิตอยู่จริง เพราะฉะนั้นภายใต้ภาพของผู้หญิงที่ผู้ชายรักจะปรากฏความเป็นจริงต่อเขาตลอดเวลา ผู้ชายไม่สามารถทำลายภาพของผู้หญิงที่อยู่ในจินตนาการของตนเองได้ แม้ว่าจะปรากฏหญิงผู้นั้น

⁶⁵ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), part 4 Letter 64.

⁶⁶ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 360.

⁶⁷ Ibid., pp.371.

⁶⁸ Ibid., pp. 385.

เป็นบุคคลจริงแล้วก็ตาม ทำให้เซนต์-เปรอไม่สามารถที่จะมีเสรีภาพของตนเองได้ นั่นคือ แม้ว่าเขา จะไม่ได้อยู่กับจูเลียแล้ว แต่เขาก็ยังมีภาพของจูเลียเสมอ ทำให้เขามีชีวิตที่จมอยู่กับภาพของความ รักในอดีต ซึ่งต่างจากผู้หญิง ผู้หญิงไม่ได้มีความรักที่ปรารถนาจะเป็นเจ้าของ⁶⁹ ผลทำให้จูเลีย สามารถจัดการกับความรักให้เหมาะสมได้อย่างมีสติและอยู่กับความเป็นจริงได้โดยไม่ยึดติดกับ ภาพของความรักเหล่านั้น

วิธีการที่จูเลียใช้จัดการกับความรักที่ไม่เหมาะสมในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการควบคุม อันตรายที่เกิดจากการรักตนเองอย่างถือตัว(Amour-propre)โดยอาศัยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและ ศรัทธาในพระเจ้าเป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ซึ่งแตกต่างจากผู้ชายที่ไม่สามารถจัดการควบคุมกับ ความปรารถนาที่เกิดจากความรักได้ นั่นคือถ้าเราพิจารณาถึงความสามารถในการเลือกของ ผู้หญิง เราจะพบว่าผู้หญิงสามารถเลือกสิ่งต่างๆด้วยเหตุผลที่มาจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและมี ศรัทธาที่หนักแน่นจากพระเจ้า เช่นจูเลียกล่าวว่า พระเจ้าได้ช่วยให้เรารู้เกี่ยวกับความดีและรักใน ความดีโดยมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีกำกับกับการเลือกของเรา⁷⁰ ซึ่งความรู้สึกผิดชอบชั่วดีนี้ไม่เคยนำ จิตวิญญาณไปในทางที่ผิดเนื่องด้วยพระเจ้าจะเป็นผู้นำทางและทำให้เราสามารถเลือกกระทำใน สิ่งที่เป็นคุณธรรมได้ ฉะนั้นความปรารถนาที่เกิดจากความรักจึงต้องได้รับการปรับเปลี่ยน⁷¹ ซึ่งการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบของความปรารถนานี้หมายถึงการปรับเปลี่ยนความปรารถนาเกี่ยวกับความรัก ที่เขามีต่อคนรักเพื่อให้เหมาะสม นั่นแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงอาศัยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและศรัทธา มาให้ประกอบกับแนวทางในการเลือกการกระทำ ผู้หญิงจึงสามารถเลือกการกระทำของตนเอง ด้วยความจริงใจและเห็นคุณค่าในการเลือกอย่างแท้จริงได้

ทำให้นิโคล เฟอร์มอน(Nicole Fermon) กล่าวว่ารุสโซยกองให้จูเลียเป็นอัครวิญญู เนื่อง ด้วยการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างสองสิ่งที่ยากต่อการตัดสินใจของผู้หญิงในการจัดการกับ ความรัก สะท้อนให้เห็นถึงวิธีในการเลือกเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับความรักอย่างแตกต่างกันระหว่าง ผู้หญิงและผู้ชาย ผู้หญิงเลือกแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงคนอื่นส่วนผู้ชายเลือกแก้ปัญหาโดยคำนึงถึง

⁶⁹ Rebecca Kukla, "The Coupling of Human Souls: Rousseau and the Problem of Gender Relations" In Lynda, Lange (ed.), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 361-362.

⁷⁰ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 4 letter 7

⁷¹ Ibid., part 3 letter 18 pp. 299.

ตนเอง นั้นเท่ากับว่าผู้หญิงคือผู้ที่ค้ำประกันถึงคุณธรรมเมื่อต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งกันระหว่างหน้าที่และความปรารถนาของตนเอง⁷²

เมื่อเวลาที่จูเลียสามารถเรียนรู้ได้ว่าจะจัดการกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ ชีวิตของจูเลียได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยจูเลียจะสามารถอยู่กับปัจจุบันด้วยความสุข โดยเลือกทำตามวิถีแห่งคุณธรรม โดยจูเลียกล่าวว่าความรักสำหรับเขาจะต้องมีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องทางจิตวิญญาณ ซึ่งความสุขไม่สามารถแยกออกจากคุณธรรมได้สำหรับจูเลีย เพราะคุณธรรมจำเป็นมากสำหรับหัวใจของเราและเราสามารถเลือกที่จะมีคุณธรรมได้ โดยความสงบสุขในหัวใจสามารถพบได้เพียงในการกระทำที่เหมาะสม⁷³ นั้นแสดงให้เห็นว่าจูเลียสามารถเลือกการกระทำของตนเอง โดยการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับตน โดยมีพื้นฐานมาจากการเลือกทำตามคุณธรรม ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความสุขได้ นั้นแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมจะต้องเรียนรู้ที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดจากความรักให้อยู่ในวิถีของคุณธรรมได้จึงจะทำให้ตนเองมีความสุขและไม่สูญเสียเสรีภาพ

นอกจากนั้นการเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดจากความรักรยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้หญิงในการควบคุมความปรารถนาของผู้ชาย โดยผู้หญิงจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ชายสามารถตระหนักและควบคุมให้ตนเองดำเนินไปตามวิถีแห่งคุณธรรม เห็นได้จากการที่จูเลียพยายามช่วยให้ เซ็นท์-เปร็ออกมามีชีวิตที่ดีเพื่อเขาจะได้มีสติและมีชีวิตกับปัจจุบันได้ รวมทั้งทำให้เขาสามารถกลับมาเป็นนายของตนเองซึ่งหมายถึงการมีเสรีภาพได้อีกครั้ง เห็นได้จากในตอนหนึ่งจูเลียได้ตอบจดหมายกับ เซ็นท์-เปร็ จูเลียพยายามบอกกับ เซ็นท์-เปร็ว่าจิตวิญญาณของมนุษย์จะต้องมีอยู่เพื่อเข้าใจในคุณธรรมที่สมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์ อันจะต้องค้ำประกันถึงส่วนร่วมของสังคมมากกว่าแค่เพียงความต้องการของคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว⁷⁴ อีกทั้งพยายามชี้ให้ เซ็นท์-เปร็เห็นว่าเขากำลังยึดติดกับสิ่งที่ไม่เป็นปัจจุบัน เช่นยึดติดในภาพของความรักที่เคยมีส่วนร่วมกันหรือแม้แต่การวาดฝันถึงอนาคตที่อยากจะมีร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นจะทำให้ เซ็นท์-เปร็ยิ่งออกหากจากการมีเสรีภาพ เพราะเขาจะต้องมีชีวิตอยู่กับโลกที่ไม่ได้เป็นความจริงแต่เป็นเพียงแค่

⁷² Nicole Fermon, "Domesticating Woman, Civilizing Men : Rousseau's Political Program", *The Sociological Quarterly* 35, 3(Aug., 1994), pp. 435.

⁷³ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 3 letter 18.

⁷⁴ *Ibid.*, part 2 Letter 11.

จินตนาการ ส่งผลให้เขาไม่สามารถใช้เหตุผลต่างที่เขาเคยมีได้อย่างสมบูรณ์⁷⁵ สุดท้ายเขาก็จะไม่สามารถมีชีวิตที่พ้นจากความทุกข์ได้ในโลกของความเป็นจริง

ในการคิดถึงอดีต รุสโซกล่าวว่เมื่อเราได้ตีความอดีตเหล่านั้นผิด เราสามารถทำให้มันถูกต้องได้โดยการพิจารณาความเป็นจริงของมัน⁷⁶ ซึ่งผู้หญิงสามารถเรียนรู้จากอดีตได้อย่างถูกต้องเห็นได้จากจดหมายฉบับหนึ่งที่จูเลียเขียนถึงคนรักเก่าของเขา จูเลียกล่าวว่าจูเลียซึ่งเป็นภรรยาของวอลต์มาร์ไม่เหมือนกับจูเลียคนเดิม เราต้องยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนี้และในบทเรียนของเราจะช่วยให้เราเข้าใจความเป็นจริงในวันนี้ เพื่อที่จะได้มีความรักอย่างตลอดไปเราจะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจากนี้ จูเลียกล่าวว่าเขาจะไม่ทำผิดอีก ความผิดพลาดในอดีตจะช่วยให้เราสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องในปัจจุบัน⁷⁷

การช่วยเหลือของผู้หญิงนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับการช่วยเหลือของผู้สร้างสถาบันทางสังคม นั่นคือวิธีการที่ผู้สร้างสถาบันทางสังคมช่วยเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของมนุษย์จากปัจเจกบุคคลที่มีความปรารถนาเพียงแค่นั้นเองมาเป็นสมาชิกของสังคมที่สามารถเสียสละตนเองเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและสามารถพัฒนาตนเองจนบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมได้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทบาทของผู้หญิงที่สามารถช่วยให้ผู้ชายตระหนักถึงวิถีทางแห่งคุณธรรมได้ในเวลาที่ต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคของความรัก เราจะพบว่าผู้หญิงก็สามารถช่วยให้ผู้ชายบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมด้วยเช่นกัน สืบเนื่องมาจากผู้ชายไม่ได้มีอำนาจในพื้นที่ทางความรัก ทำให้เวลาที่ผู้ชายต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องความรักผู้ชายสามารถตกอยู่ภายใต้อำนาจที่เกิดจากความปรารถนาทางความรักได้ง่าย ดังนั้นถ้าผู้ชายไม่สามารถตระหนักถึงปัญหานี้ได้ผู้ชายก็จะไม่สามารถควบคุมตนเองและดำเนินไปตามวิถีแห่งคุณธรรมได้เช่นกัน นั่นเท่ากับว่าผู้ชายจะไม่สามารถมี

⁷⁵ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 1 Letter 38.

⁷⁶ Nancy K. Miller, "Female Sexuality and Narrative Structure in La Nouvelle Heloise and Les liaisons dandereuses" *Signs* 1, 3 (Spring, 1976), pp.619.

⁷⁷ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 3 letter 18.

เสรีภาพทางศีลธรรมที่เป็นนายตนเองและเป็นนายของความปรารถนาของตนเองได้นั้นเอง เพราะฉะนั้นถ้าขาดการช่วยเหลือของผู้หญิง ผู้ชายก็ไม่สามารถบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมได้

ดังนั้นจากการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความรักที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างความต้องการของตนเองและหน้าที่หรือคุณธรรม เราจะพบว่าผู้หญิงสามารถจัดการกับความรัก และสามารถเลือกในสิ่งที่เหมาะสม ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนสถานการณ์ปัจจุบันได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างจากผู้ชาย เมื่อต้องเผชิญหน้ากับความรักพวกเขาจะยึดติดกับภาพในอดีต ทำให้พวกเขาไม่สามารถมีชีวิตอยู่กับปัจจุบันและเลือกการกระทำที่เหมาะสมกับปัจจุบันได้ นั่นเท่ากับว่าพื้นที่ทางความรักสามารถทำให้ผู้ชายขาดการกระทำที่มีเสรีภาพ แต่ผู้หญิงสามารถมีเสรีภาพในการเลือกการกระทำของตนเองได้

3.3.3.3 คุณธรรมของผู้หญิง

รูสโซมีทัศนะว่าผู้หญิงมีแนวโน้มมากกว่าผู้ชายที่จะอยู่ในวิถีทางแห่งคุณธรรม ผลทำให้ผู้หญิงมีหน้าที่ช่วยควบคุมผู้ชายให้อยู่ในวิถีของคุณธรรมดังกล่าวด้วย เห็นได้จากการที่ผู้หญิงสามารถจัดการกับความปรารถนาที่เกิดจากความรักได้อย่างเหมาะสมและในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้ชายสามารถหลุดพ้นความหลงใหลในมายาภาพของความรักจนขาดความสามารถในการควบคุมตนเองได้

เมื่อพิจารณาที่ระบบความคิดของรูสโซจะพบว่าคุณลักษณะที่ทำให้ผู้หญิงหนักแน่นในวิถีของคุณธรรมมาจากลักษณะทางกายภาพดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งลักษณะทางกายภาพดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงมีความหนักแน่นในศรัทธาที่มีต่อพระเจ้ามากกว่าผู้ชาย และเมื่อศรัทธานี้ประกอบเข้ากับความรู้สึกผิดชอบชั่วดียิ่งส่งผลให้ผู้หญิงสามารถยึดมั่นในการทำตามหน้าที่ได้เหนียวแน่นและมีความรักต่อคุณธรรมมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจึงสามารถดำเนินไปตามวิถีของคุณธรรมได้อย่างมั่นคงและเลือกการกระทำของตนเองได้มากกว่าผู้ชาย การมีศรัทธาที่หนักแน่นในพระเจ้าของผู้หญิงสามารถเห็นได้จากตัวอย่างของจูลี รูสโซกล่าว จูลีมีความเชื่อว่าพระเจ้าทำให้เรารู้เกี่ยวกับความดีและรักในความดีซึ่งศรัทธานี้เมื่อประกอบกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่เราจะมีจะทำให้เราสามารถเลือกการกระทำและตัดสินใจสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้คือข้อเท็จจริงทางอารมณ์ที่มีอยู่ในชีวิตและการที่เรารับรู้มันก็เพราะประสบการณ์ต่างๆที่เราพบเจอมา⁷⁸

⁷⁸ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of

ศรัทธาของผู้หญิงที่มีต่อพระเจ้าไม่ใช่ศรัทธาที่เกิดจากการทำตามจารีตของสังคม เห็นได้จากที่รุสโซกล่าวไว้เกี่ยวกับการมีศรัทธาของโซฟี ซึ่งโซฟีได้รับการสั่งสอนมาให้ศรัทธาในพระเจ้า เพราะพระเจ้าคือสิ่งที่รองรับปัญญาของมนุษย์ ซึ่งการสั่งสอนนี้ทำให้โซฟีคุ้นเคยว่า เขาอยู่ภายใต้สายตาของพระเจ้า พระเจ้าคือผู้เป็นพยานในการกระทำ ความคิด คุณธรรม และความมีนรมย์ของเขา สิ่งนี้จะช่วยให้เขากระทำในสิ่งที่ดี โดยปราศจากการเสแสร้ง นี่คือนิยามที่แท้จริง⁷⁹ นั่นคือ โซฟี มีศรัทธาที่ไม่ได้หมายถึงความคลั่งคลั่งหรือความเชื่ออย่างมงาย แต่เป็นศรัทธาที่ช่วยส่งเสริมให้เขาสามารถกระทำความดีด้วยความรักในความจริงใจ และสามารถทนกับความทุกข์ทรมานหรือความชั่วร้ายต่างๆได้โดยไม่รู้สึกลัวว่าไม่มีความสุขหรือกลัว

เพราะฉะนั้นการที่ผู้หญิงมีศรัทธาเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการเลือกการกระทำต่างๆของตนเอง จึงไม่ได้มาจากความเชื่อที่สังคมมอบให้ แต่เป็นศรัทธาที่อยู่ภายใต้พื้นฐานของเหตุผลซึ่งทำให้ผู้หญิงรักในคุณธรรมและสามารถอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานและความกลัวใดๆ

เนื่องด้วยการทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์⁸⁰ เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของคุณธรรมอย่างหนึ่งสำหรับรุสโซ ฉะนั้นถ้าผู้หญิงสามารถทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ย่อมเท่ากับว่าผู้หญิงมีคุณธรรม รุสโซได้ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง และสามารถกระทำตามหน้าที่นั้นได้อย่างสมบูรณ์ เช่นจากการแสดงความตระหนักถึงหน้าที่อันควรกระทำของจูลี จูลีจะกล่าวเสมอว่าเธอรู้ว่าหน้าที่ซึ่งควรกระทำคือการทำหน้าที่ของความเป็นลูกที่ดี⁸¹ เธอตระหนักถึงหน้าที่นี้ได้ตั้งแต่เธอยังไม่สามารถหาทางออกที่จะจัดการกับปัญหาความรักของเธอได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการทำตามหน้าที่ของผู้หญิงไม่ได้มาจากการทำตามจารีตของสังคมแต่มาจากการใช้เหตุผลของผู้หญิง รุสโซกล่าวว่าเมื่อผู้หญิงต้องคำนึงถึงทั้งความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองและทัศนคติของคนอื่นๆในสังคม ผู้หญิงจึงต้องเรียนรู้ที่จะเปรียบเทียบสองอย่างนี้

Rousseau Vol. 6, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 4 Letter 7.

⁷⁹ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 381.

⁸⁰ การทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ได้มีมาตรฐานการตัดสินมาจากจารีตหรือธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม แต่ต้องมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของมนุษย์เป็นตัวควบคุม

⁸¹ นัยหนึ่งคือการแสดงให้เห็นถึงความพยายามจะรักษาสภาพของครอบครัวแบบมีหัวหน้าของรุสโซ

ด้วยการตัดสินใจกระทำของตนเอง เพื่อให้ทั้งสองสิ่งสามารถลงรอยกันได้⁸² เพราะฉะนั้นการเลือกการกระทำของผู้หญิง เช่นจูเลียเลือกที่จะทำตามในสิ่งที่พ่อต้องการจึงไม่ใช่การกระทำที่มาจากแรงบังคับภายนอก แต่มาจากการตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง จูเลียเลือกที่จะไม่หนีตามคนรักไปอยู่ที่อังกฤษตามที่ลอร์ด เอ็ดเวิร์ด แนะนำ⁸³ ด้วยเหตุผลว่าจูเลียรู้ตัวเองดีว่าทางใดที่จะทำให้ตนเองเจ็บปวดน้อยที่สุด เขาจึงไม่สามารถมีความสุขภายในใจของเขาได้ถ้าเขาเลือกที่จะหนี เนื่องจากความรู้สึกสำนึกต่อความผิดที่เขาทำให้แม่ของเขาต้องตายได้สร้างความเจ็บปวดให้เขาอย่างแสนสาหัส เขาจึงไม่สามารถเลือกทำตามความต้องการของตนเองได้ เพราะความต้องการเหล่านั้นไม่สามารถทำให้เขามีชีวิตที่สงบสุขและดำเนินไปตามวิถีแห่งความดี⁸⁴

นอกจากการกระทำตามหน้าที่ของจูเลียจะไม่ได้มาจากการถูกบังคับแล้ว จูเลียยังมีความหนักแน่นในวิถีแห่งคุณธรรมอีกด้วย เห็นได้จากที่จูเลียกล่าวว่าเขาไม่สามารถละทิ้งคุณธรรมได้แต่เขาก็ไม่ได้ลืมคนรัก หากแต่เขาไม่สามารถที่จะแต่งงานกับใครได้ ถ้าเขาไม่ได้รับความยินยอมจากพ่อของเขา⁸⁵ ซึ่งการตระหนักถึงคุณธรรมของจูเลียไม่ได้มาจากคำสั่งของพ่อแต่มาจากการรักในคุณธรรมที่มีในจิตใจของจูเลียเอง นั่นแสดงให้เห็นว่าจูเลียสามารถทำหน้าที่และความปรารถนาของตนเองสามารถไปด้วยกันได้ ซึ่งความสามารถในการจัดการนี้ถือเป็นการยืนยันถึงการเลือกการกระทำตามวิถีของคุณธรรมสำหรับรุสโซเช่นกัน

อีกทั้งเมื่อภายหลังแต่งงานแล้วจูเลียสามารถทำหน้าที่ของภรรยาที่ดีได้อย่างสมบูรณ์ นั่นคือภายหลังจากที่จูเลียต้องแต่งงานกับวอลส์มาร์แล้ว เขาก็ไม่เคยติดต่อกับคนรักเดิมของเขา และในวันหนึ่งที่เขาได้เจอกันอีกครั้งจูเลียก็วางตัวได้อย่างเหมาะสม เขาซื่อสัตย์และปรนนิบัติสามีพร้อมทั้งดูแลลูกด้วยความเข้าใจว่าสิ่งใดคือวิถีแห่งคุณธรรม อีกทั้งเขาสามารถจัดการแปรสภาพรูปแบบ

⁸² Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 383.

⁸³ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 2 Letter 3,4.

⁸⁴ Shklar, Judith N., *Man and Citizens :A study of Rousseau's social theory*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1985) pp.62.

⁸⁵ Roger D. Masters and Chistorpher Kelly (eds.), *Jean-Jacques: Julie or the New Heloise: Letter of Two Lovers Who Live in A Small Town At the Foot of the Alps : The Collected Writings of Rousseau Vol. 6*, Translated by Philip Stewart and Jean Vaché, (Hanover: University Press of New England, 1997), Part 2 Letter 11.

ของความรักที่เคยมีกับ เซ็นท์-เปรอ ให้เหมาะสม ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่จะอยู่ในโลกของความเป็นจริงด้วยความเข้าใจ ด้วยสติปัญญา และอย่างมีความสุข เพราะจูเลียเข้าใจว่าความรักระหว่างคู่รัก (romantic love) และความรักที่เกี่ยวกับการสมรส (conjugal love) ว่ามีเป้าหมายที่ต่างกัน เนื่องด้วยการแต่งงานไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะความคิดของคนใดคนหนึ่งแต่หมายถึงการเติมเต็มหน้าที่ซึ่งมีร่วมกันภายใต้ชีวิตในสังคม ทำให้การปกครองภายในบ้านสร้างประโยชน์และสามารถเลี้ยงดูเด็กที่เกิดมาให้เป็นคนดีได้⁸⁶

เมื่อเราพิจารณาที่เหตุผลของการเลือกของจูเลียที่จะแต่งงานกับวอลล์มาร์ เราจะพบว่าจูเลียเลือกด้วยเหตุผลที่ไม่ใช่เพียงแค่เกิดความรู้สึกผิดต่อการกระทำของตนเองเท่านั้น ซึ่งวิลเลียม รอย (William Roy) กล่าวว่า การที่จูเลียแต่งงานกับวอลล์มาร์ ทำให้จูเลียสามารถมีคุณธรรมและมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในตนเองสูงขึ้น⁸⁷ สืบเนื่องมาจากการแต่งงานต้องมีเหตุผลและความเหมาะสมหลายอย่าง และผู้หญิงก็คือผู้ที่เลือกคู่ของตนเอง ดังนั้นถ้าผู้หญิงสามารถเลือกคู่ครองที่ดีให้กับตนเองได้ จะทำให้ครอบครัวที่สร้างขึ้นมีความสมบูรณ์ไปด้วย ตัวอย่างของครอบครัวที่สมบูรณ์คือครอบครัวของวอลล์มาร์ที่คลาเรนซ์ เพราะครอบครัวนี้ถือเป็นครอบครัวที่สะท้อนภาพมาจากงานเขียนสัญญาประชาคมของรูโซ นั่นคือภายใต้ครอบครัวแห่งนี้สมาชิกทุกคนสามารถทำตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ นั่นแสดงให้เห็นว่าจูเลียใช้เหตุในการเลือกที่จะแต่งงานเพื่อตอบสนองการพัฒนาตนเองด้วยไม่ใช่แค่ทำตามหน้าที่ของตนเอง

นอกจากนั้นการเลือกคู่ครองของจูเลียได้สะท้อนให้เห็นถึงการเลือกที่จะทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของผู้หญิงอีกด้วย เพราะการที่จูเลียเลือกที่จะแต่งงานกับวอลล์มาร์ ได้ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ชายทั้งสองคนสามารถลงรอยกันได้ นั่นคือ เซ็นท์-เปรอ สามารถกลับมาใช้ชีวิตอยู่กับปัจจุบัน และสามารถเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับความรักของตนเอง จนในที่สุดเขาก็สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อีกครั้ง ในขณะที่เดียวกันจูเลียก็สามารถทำตามหน้าที่ของลูกที่ดี ซึ่งต้องกตัญญูต่อบุพการีหรือพ่อของเขา อีกทั้งการตัดสินใจแต่งงานกับวอลล์มาร์ก็ทำให้เกิดครอบครัวที่สมบูรณ์ ซึ่งสมาชิกทุกคนสามารถทำตามของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งจูเลียก็สามารถมีความสุขที่ได้เลือกการกระทำของตนเอง นั่นแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจของผู้หญิงต่อ

⁸⁶ Eileen Hunt Botting, *Family Feuds : Wollstonecraft, Burke, and Rousseau on the Transformation of the Family*, (New York : State University of New York Press, 2006) pp. 41.

⁸⁷ William Ray, "Reading Woman: Cultural Authority, Gender, and the Novel the Case of Rousseau", *Eighteenth-Century Studies* 27, 3 (Spring, 1994), pp. 439.

การจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นผู้หญิงเลือกที่จะทำตามผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรัฐโศแสดงให้เห็นถึงการเลือกทำตามคุณธรรมนั่นเอง

เพราะฉะนั้นเราจะพบว่าภายใต้ความสัมพันธ์ด้านความรักได้สะท้อนเห็นถึงการมีคุณธรรมและการมีเสรีภาพของผู้หญิง

จากบทบาทที่ผู้หญิงมีในพื้นที่ทางความรักที่กล่าวมาในช่วงต้นนั้น ทำให้ผู้เขียนคิดว่าในพื้นที่ของความรักระหว่างคู่รัก สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความรักที่มีผลต่อการพัฒนามนุษย์เพื่อบรรลุเสรีภาพทางสังคม เนื่องด้วย การเผชิญหน้ากับการจัดการกับความรักที่เหมาะสมตามวิถีของคุณธรรม โดยยังเป็นนายความปรารถนาของตนเองเป็นเรื่องที่ยาก แต่ผู้หญิงก็สามารถจัดการกับความขัดแย้งเหล่านั้นได้

ดังนั้นถ้าเราเอาเงื่อนไขเกี่ยวกับกระบวนการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของรัฐโศที่ว่า มนุษย์จะบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมได้ มนุษย์ต้องเป็นนายของตนเองและเป็นนายของความปรารถนาของตนเองภายใต้วิถีทางของคุณธรรมมาพิจารณากับผู้หญิง เราจะพบว่าการที่ผู้หญิงสามารถจัดการกับความรักที่เหมาะสม โดยเลือกการกระทำของตนเองภายใต้วิถีทางของคุณธรรมได้ เท่ากับว่าผู้หญิงมีศักยภาพที่จะบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของรัฐโศเช่นกัน แต่อาจจะแตกต่างจากวิธีของผู้ชายเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงคิดว่ารัฐโศไม่ได้ปิดกั้นศักยภาพในการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิง เพราะผู้หญิงมีการกระทำที่ตอบสนองหลักเสรีภาพทางศีลธรรมของรัฐโศ นั่นคือผู้หญิงสามารถมีเสรีภาพที่เป็นนายของตนเองและเป็นนายของความปรารถนาของตนเอง โดยสามารถเลือกสิ่งที่ดีซึ่งหมายถึงสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองให้กับตนเองได้ เพราะฉะนั้นผู้หญิงจึงสามารถมีเสรีภาพทางศีลธรรมตามที่ศนะของรัฐโศได้ด้วยเช่นกัน

3.3.3.4 ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศ

เนื่องด้วยในสภาพสังคมรัฐโศได้แบ่งแยกความแตกต่างทางเพศไว้อย่างชัดเจน แต่ละเพศจึงมีหน้าที่แตกต่างกันและมีธรรมชาติเพื่อตอบสนองหน้าที่ดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาตามมาคือธรรมชาติที่สอดคล้องกับหน้าที่ของผู้หญิงจะทำให้ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชายหรือไม่ เพราะการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงจะไม่สามารถแยกพิจารณาออกจากเงื่อนไขทางสังคมได้ แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ชายมีธรรมชาติเช่นเดียวกับมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ

ด้วยเหตุนี้ นักสตรีนิยมบางท่านจึงวิจารณ์ว่า รัฐโศเปลี่ยนการอธิบายธรรมชาติของมนุษย์จากสภาพธรรมชาติที่ทุกคนเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างทางเพศ มาสู่การยืนยันว่า ในสภาพสังคมรัฐโศไม่ได้ใช้มาตรฐานเดียวกับการอธิบายธรรมชาติของมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ

ทำให้ความเท่าเทียมกันทางธรรมชาติของทั้งสองเพศเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้ชายเท่านั้นที่มีธรรมชาติเช่นมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ จึงนำมาสู่อธิบายว่า รุสโซเปลี่ยนจุดยืนในการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงและปิดกั้นการบรรลุศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ผู้หญิงจึงไม่สามารถบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมได้เช่นผู้ชาย

เพื่อตอบคำถามในข้างต้นผู้เขียนจะยกข้อโต้แย้งของซูซาน มอลเลอร์ โอคิน(Susan Moller Okin)เป็นหลักในการพิจารณา เนื่องด้วยโอคินถือเป็นบุคคลแรกที่วิจารณ์ว่ารุสโซแบ่งแยกธรรมชาติของทั้งสองเพศอย่างไม่เท่าเทียมกัน โอคินกล่าวว่ารุสโซยืนยันธรรมชาติของผู้หญิงโดยไม่ได้ตัดลักษณะทางสังคมที่ให้ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชาย เมื่อเข้าใจธรรมชาติของผู้หญิงเช่นนี้ บทบาทของผู้หญิงในครอบครัวและในสังคมการเมืองซึ่งต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้หญิง ผู้หญิงจึงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชาย ซึ่งการอธิบายเช่นนี้ถือเป็นการให้เกณฑ์กำหนดธรรมชาติของผู้หญิงที่แตกต่างจากเกณฑ์กำหนดธรรมชาติของผู้ชาย และเมื่อประกอบกับมโนทัศน์เรื่องของความเสมอภาคและเสรีภาพของรุสโซแล้ว ผู้หญิงจึงขาดเสรีภาพทางศีลธรรม

กระนั้นแล้วโอคินก็ตระหนักดีว่ารุสโซพยายามจะให้เหตุผลว่าผู้หญิงสามารถจะเชื่อฟังผู้ชายและเป็นนายของผู้ชายได้ แต่การให้เหตุผลของรุสโซก็ยังไม่ช่วยให้อธิบายธรรมชาติของผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชาย นั่นคือถ้ารุสโซอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงสอดคล้องกับเงื่อนไขทางสังคมที่ผู้หญิงถูกจำกัดหน้าที่ไว้ภายในบ้านและต้องเชื่อฟังผู้ชายแล้ว ธรรมชาติของผู้หญิงจึงเป็นรองผู้ชายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โอคินได้ให้เหตุผลว่าทำไมเขาจึงคิดว่ารุสโซไม่สามารถปลดลึกลักษณะทางสังคมออกจากธรรมชาติของผู้หญิงได้ทั้งหมดจน ผู้หญิงจึงไม่สามารถบรรลุศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามเงื่อนไขของรุสโซได้ มีสาเหตุมาจากเมื่อครอบครัวของรุสโซคือลักษณะของครอบครัวที่มีหัวหน้าเป็นผู้ชาย ทำให้ผู้ชายมีอำนาจสูงสุดเพียงหนึ่งเดียวในการตัดสินใจปัญหาภายในครอบครัว และมีอำนาจสูงสุดอย่างสมบูรณ์เหนือผู้หญิง(ภรรยา)เพื่อสนับสนุนความสมบูรณ์ของครอบครัว เท่ากับเป็นการยืนยันกฎในการปกครองภายในครอบครัวที่มีหัวหน้าเป็นผู้ชาย ซึ่งนัยหนึ่งคือการอธิบายถึงธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อผู้หญิงมีธรรมชาติที่ต้องเชื่อฟังผู้ชาย จึงเท่ากับเป็นการตอกย้ำว่ารุสโซอธิบายธรรมชาติระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอย่างไม่เท่าเทียมกัน⁸⁸ กล่าวคือการแบ่งหน้าที่ของทั้งสองเพศภายในครอบครัวทำให้ธรรมชาติดั้งเดิมผู้หญิงที่เคยเท่าเทียมและมีเสรีภาพเช่นเดียวกับผู้ชายหายไปแล้วแทนที่ด้วยความไม่เท่าเทียม เท่ากับว่าผู้หญิงต้องเสียเสรีภาพของตนเองเพื่อ

⁸⁸ Susan Moller Okin, "Rousseau's Natural Woman", *The Journal of Politics*, 41, 2 (May, 1979), pp. 400.

สร้างความสมบูรณ์ของครอบครัว ผู้หญิงจึงต้องเป็นเพศที่ควรเชื่อฟังผู้ชาย⁸⁹ นำมาสู่อธิบายว่า รุสโซอ้างจุดยืนในการอธิบายธรรมชาติของทั้งสองเพศอย่างแตกต่างกัน เพราะการอธิบายธรรมชาติของผู้ชายเป็นไปในทิศทางของลักษณะมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ ในทางกลับกันผู้หญิงได้รับการอธิบายธรรมชาติผ่านโครงสร้างของครอบครัว ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถบรรลุเสรีภาพของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมได้ ธรรมชาติของผู้หญิงจึงมีเป้าหมายเพียงแค่การบรรลุความสุขในชีวิตครอบครัวเท่านั้น⁹⁰

ผลจากการอธิบายธรรมชาติของมนุษย์เช่นนี้ ส่งผลไปสู่เรื่องของการศึกษาของทั้งสองเพศที่ต้องสอดคล้องกับลักษณะทางธรรมชาติดังกล่าว ทำให้โอดินเห็นว่าเมื่อรุสโซอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชายส่งผลให้การศึกษาของผู้หญิงและผู้ชายจำเป็นต้องแตกต่างกันตามหน้าที่ของตนเอง ผู้หญิงจึงได้รับการศึกษาเพียงเพื่อให้ผู้ชายพึงพอใจ⁹¹ ในทางกลับกันผู้ชายได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุศักยภาพของความเป็นมนุษย์และความเป็นพลเมืองที่ดี ส่วนผู้หญิงไม่ได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดพัฒนาการนี้⁹² ทำให้เมื่อถามถึงธรรมชาติของผู้หญิงจึงต้องพิจารณาจากธรรมชาติของผู้ชาย การอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงจึงไม่สามารถกลับไปพิจารณาตามมาตรฐานเดิมในสภาพธรรมชาติที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันได้⁹³

เมื่อธรรมชาติของผู้หญิงต้องขึ้นอยู่กับผู้ชายเช่นนี้ ผู้หญิงจึงไม่สามารถตอบสนองหลักเจตจำนงร่วมซึ่งเป็นหลักการที่ยืนยันการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ โอดินจึงเห็นว่า การอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงภายใต้เงื่อนไขทางสังคมของรุสโซยิ่งผู้หญิงออกห่างจากเรื่องทางการเมือง ด้วยเหตุผลสามประการคือ หนึ่ง ผู้หญิงไม่ได้อยู่ภายใต้หลักเจตจำนงร่วมเพราะผู้ชายเท่านั้นที่เป็นนายตนเองที่มีอิสระในการกระทำและเป็นผู้ปกครองของผู้หญิง สอง เมื่อเสรีภาพของรุสโซมีเงื่อนไขว่า มนุษย์จะมีเสรีภาพก็ต่อเมื่อมนุษย์เชื่อฟังกฎที่ตนเองเป็นผู้สร้าง ส่งให้ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถตอบสนองหลักการนี้ได้เพราะผู้ชายเท่านั้นที่สามารถออกกฎหมาย ผู้ชายเท่านั้นจึงสามารถ

⁸⁹ Susan Moller Okin, "Rousseau's Natural Woman", *The Journal of Politics*, 41, 2 (May, 1979), pp.399.

⁹⁰ *Ibid.*, pp. 413.

⁹¹ *Ibid.*, pp. 401.

⁹² Susan Moller Okin, *The Fate of Rousseau's Heroines* In Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 97.

⁹³ Susan Moller Okin, "Rousseau's Natural Woman", *The Journal of Politics*, 41, 2 (May, 1979), pp. 404.

เชื่อฟังกฎที่ตนเองเป็นผู้สร้างได้ และสามคือ ผู้หญิงไม่สามารถปกครองตนเอง(self-government)ได้ เพราะผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้กฎของสามีในความสัมพันธ์ทางครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชาย ส่งผลให้ปรัชญาการเมืองของรุสโซเป็นเพียงแค่การฟื้นฟูเสรีภาพสำหรับผู้ชายเท่านั้น⁹⁴

จากข้อโต้แย้งของโอคินที่ยืนยันว่ารุสโซใช้จุดยืนในการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงและผู้ชายอย่างแตกต่างกันจนทำให้ผู้หญิงจึงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชาย แต่โอคินไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเหตุใดตนเองจึงเห็นว่าข้ออ้างของรุสโซที่ว่าธรรมชาติของทั้งสองเพศไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้เรื่องความเท่าเทียม และการมีอำนาจของผู้หญิงทำไมจึงยังไม่ได้ช่วยให้ผู้หญิงสามารถพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกันกับผู้ชายได้ ทำให้นักสตรีนิยมบางท่านที่มีความเชื่อเช่นเดียวกับโอคินได้ให้เหตุผลเพื่อช่วยสนับสนุนข้อโต้แย้งของโอคิน เช่นเอลส์ วีสแทต (Else Wiestad) และ ลอรี เจ มาร์โซ (Lori J. Marso) ทั้งสองคนได้ให้เหตุผลและอธิบายต่อจากโอคินว่า แม้รุสโซจะอธิบายว่าผู้หญิงสามารถมีอำนาจเหนือผู้ชายได้ แต่การมีอำนาจเหนือกันยังไม่ได้ทำให้ธรรมชาติของผู้หญิงมีธรรมชาติที่อ้างจากจุดเดียวกับผู้ชายได้ ทั้งสองคนจึงเห็นว่ารุสโซยังคงให้ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชาย และผู้หญิงก็ไม่สามารถบรรลุศักยภาพในการพัฒนาตนเองเช่นเดียวกับผู้ชายได้

วีสแทตกล่าวว่า การให้เหตุผลว่าผู้หญิงจำเป็นต้องอดทนเพราะผู้หญิงต้องพึ่งพาความแข็งแรงของผู้ชายซึ่งการพึ่งพานี้ทำให้ผู้หญิงสามารถปกครองผู้ชายได้เพราะผู้หญิงมีพลังทางอารมณ์ที่สามารถกระทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเองและมีอำนาจเหนือผู้ชายในพื้นที่ทางความรัก เป็นการอธิบายที่ยังไม่สามารถทำให้ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เท่าเทียมกับผู้ชายได้ เนื่องด้วยการเข้าใจธรรมชาติของผู้หญิงว่ามีความเป็นรองผู้ชายทำให้เกิดการตั้งคำถามได้ว่าพลังในทางอารมณ์ของผู้หญิงนี้เป็นพลังที่แท้จริงหรือไม่⁹⁵ นั่นคือเมื่อรุสโซอธิบายธรรมชาติของผู้ชายว่ามีเสรีภาพโดยไม่ต้องพึ่งพาใครและมีความพอเพียงในตนเอง ในทางกลับกันก็อธิบายธรรมชาติของผู้หญิงว่าไม่มีเสรีภาพและต้องเชื่อฟังผู้ชาย ทำให้ทัศนะของรุสโซไม่ต่างจากทัศนะของอริสโตเติลที่มองว่าผู้ชายคือผู้นำและเป็นนายของธรรมชาติผู้หญิง รวมทั้งการให้ผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชายก็เพราะผู้หญิงมี

⁹⁴ Susan Moller Okin, *The Fate of Rousseau's Heroines* In Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 91-93.

⁹⁵ Else Wiestad, *Empowerment Inside Patriarchy*, Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 169-170.

สภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดว่าเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาคนอื่น⁹⁶ ส่งผลให้คุณลักษณะของครอบครัวแบบมีหัวหน้าเป็นผู้ชายของรุสโซ ไม่สามารถทำให้ผู้หญิงมีอำนาจภายในครอบครัวได้ ผู้หญิงจึงเป็นเพียงตัวช่วยสำคัญในระบบอำนาจภายใต้ครอบครัวของผู้ชาย ทำให้อำนาจของผู้หญิงที่มีในครอบครัวไม่ใช่อำนาจที่แท้จริง เพราะถ้าผู้หญิงจะมีอำนาจที่แท้จริงได้อำนาจสูงสุดภายในครอบครัวไม่ควรที่จะเป็นหนึ่งแต่ควรแบ่งเป็นสองส่วน และอำนาจของทั้งสองส่วนไม่ควรจะขัดแย้งแต่สามารถเกื้อกูลกันเพื่อสร้างความสมบูรณ์ของครอบครัว⁹⁷

วิสเทดจึงสรุปว่าเหตุผลที่รุสโซอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงเป็นเหตุผลที่มีความอคติ เนื่องด้วยรุสโซไม่ได้อธิบายธรรมชาติของผู้หญิงในลักษณะที่แยกออกจากลักษณะต่างๆของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ชาย ซึ่งต่างจากการอธิบายธรรมชาติของผู้ชายที่ใช้มาตรฐานในการอธิบายมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติที่มีเสรีภาพและไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใด⁹⁸

เมื่ออำนาจของผู้หญิงไม่สามารถเป็นอำนาจที่แท้จริงได้ มาริโอจึงเห็นว่าอำนาจที่เหนือกว่าของผู้หญิงเป็นเพียงแค่ส่วนเสริมเพื่อสร้างพลังความสามารถของผู้ชายและทำให้ผู้ชายสามารถรักษาสภาพของความเหนือกว่าผู้หญิงไว้ได้⁹⁹

มาริโอกล่าวว่าเมื่อธรรมชาติของผู้หญิงมีความเป็นรองผู้ชายและผู้หญิงไม่สามารถมีส่วนร่วมต่อพื้นที่ทางสาธารณะได้ จึงทำให้ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆเพื่อค้นหาผลประโยชน์ร่วมทางสังคมได้ เนื่องด้วยการทำหน้าที่ในทางการเมืองหนึ่งคือการค้นหาผลประโยชน์ที่มนุษย์มีส่วนร่วมกัน แต่ผู้หญิงไม่ได้รับการฝึกฝนให้ทำหน้าที่นี้ แต่ได้รับการฝึกฝนให้สนับสนุนและเชื่อฟังผู้ชาย ผู้หญิงจึงไม่สามารถร่วมสร้างผลประโยชน์ร่วมทางสาธารณะได้จริง มาริโอจึงเห็นว่าสมาชิกในสังคมที่สามารถจะพัฒนาตนเองเพื่อมีการกระทำร่วมกันทางสาธารณะได้มีเพียงแค่ผู้ชายที่มีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น จึงเท่ากับว่าในสังคมการเมืองของรุสโซมีบุคคลเพียงกลุ่มเดียวเท่าที่สามารถมีส่วนร่วมต่อการสร้างผลประโยชน์ทางสาธารณะและสามารถมีเสรีภาพในการกระทำของตนเองได้อย่างแท้จริง นำมาสู่ข้อสรุปว่าผู้ชายเท่านั้นที่มีอำนาจอยู่เหนือ

⁹⁶Else Wiestad, Empowerment Inside Patriarchy, Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 173.

⁹⁷Ibid., pp. 184.

⁹⁸Ibid., pp. 171.

⁹⁹Lori J. Maeso, Rousseau's Subversive Woman, In Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp. 246-247.

สมาชิกทุกคนในสังคมและสามารถพัฒนาเสรีภาพของตนเองให้บรรลุผลในทิศทางที่รัฐโซ
ปรารถนาได้¹⁰⁰

จากตัวอย่างของนักสตรีนิยมในข้างต้น อาจสรุปได้ว่านักสตรีนิยมเหล่านั้นคิดว่ารัฐโซ
อธิบายธรรมชาติของผู้หญิงโดยมีตัวลักษณะทางสังคม ทำให้ธรรมชาติของผู้หญิงและผู้ชายมา
จากจุดยืนที่ต่างกันซึ่งความต่างนี้นำมาสู่ข้อโต้แย้งในปรัชญาของรัฐโซว่า เมื่อผู้หญิงมีธรรมชาติที่
อยู่ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมซึ่งต้องสอดคล้องกับการทำตามหน้าที่ภายในครอบครัวที่ต้องเชื่อฟัง
ผู้ชาย ประกอบกับหน้าที่ซึ่งถูกจำกัดไว้ภายในบ้าน ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุ
เสรีภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้เช่นเดียวกับผู้ชาย

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่ารัฐโซไม่ได้ต้องการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงและผู้ชายด้วย
การอ้างอิงจุดยืนที่ต่างกัน เนื่องด้วยรัฐโซตั้งใจจะใช้เกณฑ์เดียวกันในการพิจารณาธรรมชาติของ
มนุษย์ แต่คุณลักษณะในธรรมชาติผู้หญิงและผู้ชายในสภาพธรรมชาติมีหลายอย่างที่ไม่เหมือนกัน
แต่ความต่างเหล่านั้นก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางธรรมชาติ เนื่องด้วยมนุษย์ใน
ธรรมชาติมีชีวิตอยู่โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาใคร ความต่างระหว่างเพศจึงไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนิน
ชีวิตของแต่ละเพศ ทั้งสองเพศจึงมีความเท่าเทียมกัน และมีเสรีภาพในแบบเดียวกัน

เพราะฉะนั้นการที่โศกีนสรุปว่ารัฐโซบรรยายธรรมชาติของผู้หญิงภายใต้เงื่อนไขทางสังคม
จึงไม่ได้นำมาสู่ข้อสรุปว่ารัฐโซใช้เกณฑ์ที่ต่างกันในการอธิบายธรรมชาติของทั้งสองเพศอย่าง
ที่โศกีนกล่าวหา แต่อาจจะเป็นไปได้ว่ารัฐโซมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับธรรมชาติของทั้งสองเพศว่า
ต้องมีคุณลักษณะที่ต่างกันเหล่านั้น อย่างไรก็ตามความเข้าใจของรัฐโซนี้ไม่ได้ยืนยันว่าเขาอ้าง
ธรรมชาติของทั้งสองเพศจากจุดยืนที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ารัฐโซมีความต้องการที่จะใช้เกณฑ์เดียวกันในการอธิบาย
ธรรมชาติของทั้งสองเพศสามารถเห็นได้จากในงานเขียนอีเมลในหลายตอน เช่นรัฐโซอธิบายว่า
เหตุที่เด็กผู้หญิงใช้เวลาเกือบทั้งวันกับการแต่งตัวดูดีมาจากธรรมชาติของเด็กผู้หญิงที่ชอบ
แต่งตัว เครื่องประดับ และกระจก ส่วนเด็กผู้ชายมีธรรมชาติที่ชอบค้นหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว
และเสียงจึงชอบทดลอง ร้องเท้าหุ้มข้อและรถซึ่งธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งที่แต่ละเพศมีก่อนที่จะได้รับ
อิทธิพลจากสังคม¹⁰¹ นอกจากนั้นรัฐโซยังกล่าวอีกว่าทั้งสองเพศมีคุณลักษณะของความสุภาพหรือ

¹⁰⁰ Lori J. Maeso, Rousseau's Subversive Woman, In Lynda Lange(ed), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau*, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp.251-253.

¹⁰¹ Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 367.

การมีมารยาทอย่างแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้ไม่ได้มาจากได้รับการศึกษาของทั้งสองเพศแต่มาจากธรรมชาติที่ทั้งสองเพศมีไม่เหมือนกัน ความสุภาพของผู้ชายจะมีลักษณะของความพร้อมที่จะช่วยเหลือมากกว่าผู้หญิง ส่วนผู้หญิงมีลักษณะที่น่าทะนุถนอมมากกว่าผู้ชาย ความสุภาพของผู้ชายจะแสดงออกถึงความสามารถที่จะปกป้องผู้หญิงได้ ส่วนผู้หญิงแสดงออกในลักษณะของความอ่อนโยนและความอดทนซึ่งคุณลักษณะนี้รัฐโซกล่าวว่าจะช่วยให้ผู้หญิงสามารถเชื่อฟังคนที่ 'ไม่สมบูรณ์' แบบอย่างผู้ชายได้¹⁰² แสดงให้เห็นว่ารัฐโซไม่ได้เปลี่ยนจุดยืนในการยืนในการกล่าวถึงธรรมชาติของทั้งสองเพศ เพราะคุณลักษณะหลายอย่างทั้งที่ทั้งสองเพศมีในสภาพสังคมก็เป็นสิ่งที่มีในสภาพธรรมชาติเช่นกัน

นอกจากนี้รัฐโซยังพยายามจะแยกธรรมชาติออกเป็นสองความหมาย นั่นคือมีธรรมชาติที่หมายถึงธรรมชาติดั้งเดิมก่อนมีสังคมและธรรมชาติภายในสังคม โดยธรรมชาติของมนุษย์ก่อนมารวมกันเป็นสังคมจะสร้างลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างเพศที่ทำให้ทั้งสองเพศเหมาะสมกันและคุณลักษณะดังกล่าวจะได้รับการพัฒนาผ่านโครงสร้างทางสังคมเพื่อให้ทั้งสองเพศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมที่สุด¹⁰³ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐโซพยายามจะสร้างความชัดเจนในการกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ เท่ากับยืนยันว่ารัฐโซไม่ได้เปลี่ยนจุดยืนในการกล่าวถึงธรรมชาติของทั้งสองเพศ เนื่องด้วยธรรมชาติของมนุษย์ภายในสังคมมีที่มาจากธรรมชาติดั้งเดิมก่อนมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและรัฐ อีกทั้งคุณลักษณะทางธรรมชาติเหล่านั้นจะได้รับการพัฒนาภายใต้โครงสร้างทางสังคมเพื่อให้แต่ละเพศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น

แต่ในสภาพสังคมรัฐโซมีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถมีเสรีภาพในแบบเดียวกันกับเสรีภาพในสภาพธรรมชาติได้ มนุษย์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดข้อตกลงทางสังคมและการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างเพศขึ้น เพราะฉะนั้นกระบวนการเรียกร้องเสรีภาพภายในสังคมของรัฐโซจึงจำเป็นต้องมีเงื่อนไขหรือข้อตกลงทางสังคมหมายอย่างเข้ามาเพื่อช่วยให้มนุษย์ยังสามารถมีเสรีภาพได้แม้ต้องอยู่ในสภาพที่ต้องพึ่งพากัน

เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องมีเงื่อนไขระหว่างกันและธรรมชาติของทั้งสองเพศมีผลต่อการพัฒนา มนุษย์และการสร้างสังคมการเมืองที่สมบูรณ์ รัฐโซจึงให้เหตุผลว่าธรรมชาติของผู้ชายต้องมีลักษณะแข็งแรงและสามารถกระทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้หญิงมีธรรมชาติที่อ่อนแอและต้องเชื่อฟังผู้ชาย ซึ่งเหตุผลที่ทำให้รัฐโซเกี่ยวกับธรรมชาติภายใต้สภาพสังคมนี้สืบเนื่องมาจาก

¹⁰² Jean-Jacques Rousseau: *Emile or On Education*, Translated by Allan Bloom, (New York: Basic Books, 1979), Book 5, pp. 370,376.

¹⁰³ *Ibid.*, pp. 406.

สภาพธรรมชาติ นั่นคือในสภาพธรรมชาติมนุษย์มีวิถีการดำเนินชีวิตไม่ต่างจากสัตว์ เมื่อมีการร่วมประเวณีกันจะไม่มีพันธะใดๆระหว่างกัน ถ้าผู้หญิงตั้งครรภ์ก็จะต้องเป็นผู้ที่ดูแลบุตรเอง นั่นหมายความว่าผู้เป็นพ่อไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบใดๆต่อเด็กที่เกิดมา พ่อมนุษย์ได้เข้ามาอยู่ร่วมกันสังคมแรกที่เกิดขึ้นก็คือสังคมครอบครัว ภายใต้สภาพครอบครัวมนุษย์มีพันธะและความผูกพันระหว่างกันทำให้มนุษย์ไม่ได้มีชีวิตเพียงแค่นั้นเองอีกต่อไป รุสโซจึงเห็นว่าเมื่อผู้หญิงคือผู้ที่ต้องตั้งครรภ์และผู้หญิงมีธรรมชาติทางกายภาพที่อ่อนแอ มีผลทำให้ในสภาพครอบครัวถ้าผู้หญิงต้องการความมั่นใจว่าจะมีผู้รับผิดชอบในบุตรและตนเอง ผู้หญิงจึงจำเป็นต้องเชื่อฟังผู้ชาย

เพราะฉะนั้นการที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงไม่ได้เป็นสิ่งมาพร้อมกับมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ ซึ่ง ลินดา แลงเออ (Lynda Lange) กล่าวว่ายภายใต้สภาพธรรมชาติแม้ผู้หญิงจะมีสภาพทางกายภาพที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย แต่เมื่อทั้งสองเพศไม่จำเป็นต้องพึ่งพากันและผู้หญิงก็สามารถเลี้ยงดูตนเองรวมทั้งเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมาได้โดยลำพัง ในทางตรงกันข้ามภายใต้สภาพสังคมที่มนุษย์ต้องพึ่งพากันได้ก่อให้เกิดการแบ่งแยกแรงงานระหว่างเพศซึ่งมีผลทั้งหน้าที่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมและยืนยันถึงธรรมชาติของแต่ละเพศด้วย แต่ธรรมชาติที่ได้ผ่านโครงสร้างทางสังคมนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ผู้หญิงเนื่องด้วยความอ่อนแอและต้องเชื่อฟังผู้ชายของผู้หญิงสามารถทำให้เกิดคุณธรรมภายในครอบครัวได้ กล่าวคือคุณธรรมของผู้หญิงจะช่วยสร้างคุณธรรมของพลเมืองในสังคมได้การมีคุณธรรมของผู้หญิงใกล้เคียงธรรมชาติมากกว่าคุณธรรมของผู้ชาย¹⁰⁴

คุณธรรมของผู้หญิงมีผลต่อการสร้างรากฐานของรัฐ ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการให้เหตุผลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศของรุสโซที่ขึ้นอยู่กับข้ออ้างที่ว่าทั้งสองเพศเป็นส่วนเสริมซึ่งกันและกัน นั่นคือผู้หญิงต้องพึ่งผู้ชายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองในพื้นที่ทางสาธารณะ ส่วนผู้ชายต้องพึ่งผู้หญิงเพราะผู้หญิงคือผู้ที่เลี้ยงดูบุตรและให้ตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรมสำหรับครอบครัวและสังคม ย่อมเท่ากับว่ารุสโซไม่ได้อธิบายธรรมชาติของผู้หญิงและผู้ชายเพื่อยืนยันว่าใครเหนือกว่าหรือด้อยกว่า แต่อธิบายเพื่อช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างเพศและการพัฒนาตนเองของทั้งสองเพศ เพราะฉะนั้นแม้ว่าผู้หญิงจะมีธรรมชาติที่ต้องเชื่อฟังผู้ชายแต่การเชื่อฟังของผู้หญิงก็เป็นไปเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเพศ

การที่ผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชายก็ไม่ได้ทำให้ผู้หญิงสูญเสียเสรีภาพแต่อย่างใด เนื่องด้วยภายใต้ภาวะของการเชื่อฟังนี้ผู้หญิงสามารถมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้ชายได้อย่างแท้จริง โดยรุสโซให้

¹⁰⁴ Lynda Lange, Rousseau and Modern Feminism, In Lynda Lange(ed), Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau, (Pennsylvania : The Pennsylvania State University Press, 2002) pp.29-30.

เหตุผลว่าถ้าผู้หญิงต้องการจะมีอำนาจเหนือกว่าผู้ชายในขณะที่เชื่อฟัง แต่อำนาจที่เหนือกว่าของทั้งสองเพศแสดงออกในลักษณะที่ต่างกัน ผู้หญิงจึงไม่ควรใช้การออกคำสั่งแต่ควรใช้ความอ่อนแอและอ่อนโยนเป็นอำนาจในการสั่งเนื่องด้วยพรสวรรค์ของผู้หญิงคือความสามารถที่เชื่อฟังตนเองได้เมื่อเวลาที่เชื่อฟังผู้ชาย การทำตามคำสั่งของผู้ชายจึงไม่ได้แปลว่าผู้หญิงถูกบังคับเพราะสิ่งที่ผู้ชายสั่งต้องเป็นสิ่งที่ผู้หญิงต้องการจะทำด้วย นั่นเท่ากับว่าผู้หญิงไม่ได้สูญเสียเสรีภาพในการเชื่อฟังตนเองแม้เวลาที่ต้องเชื่อฟังผู้ชาย

นอกจากผู้หญิงสามารถเชื่อฟังผู้ชายโดยไม่สูญเสียเสรีภาพและสามารถมีอำนาจเหนือในเวลาที่ต้องเชื่อฟังแล้ว ผู้เขียนคิดว่าธรรมชาติที่ต้องเชื่อฟังผู้ชายเหล่านั้นก็ได้ทำให้ผู้หญิงมีความเป็นรองผู้ชายอย่างแท้จริง ในทางกลับกันผู้หญิงก็สามารถอาศัยธรรมชาติเหล่านั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับหนทางในการบรรลุเสรีภาพทางศีลธรรมของผู้หญิง และเป้าหมายของผู้หญิงก็ได้มีความเป็นรองเป้าหมายของผู้ชายเนื่องด้วยทั้งผู้หญิงและผู้ชายต่างมีเป้าหมายร่วมกัน

เราจึงไม่อาจสรุปได้ว่ารัฐโซเชี่ยลเปลี่ยนจุดยืนในการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิงเพราะธรรมชาติหลายอย่างของผู้หญิงมีในสังคมก็เป็นธรรมชาติของผู้หญิงในสภาพธรรมชาติเช่นกัน เพียงแต่ธรรมชาติเหล่านั้นไม่ได้ส่งผลต่อความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์ในสภาพธรรมชาติ เนื่องด้วยมนุษย์ไม่จำเป็นต้องพึ่งพากันและกัน อีกทั้งแม้ในสภาพสังคมผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชายและไม่สามารถมีหน้าที่โดยตรงต่อพื้นที่ทางสาธารณะก็มิทำให้ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เป็นรองผู้ชายอย่างแท้จริง เนื่องด้วยผู้หญิงสามารถมีอำนาจเหนือกว่าผู้ชายได้ในเวลาที่เชื่อฟัง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมชาติที่ผู้หญิงมีภายใต้เงื่อนไขทางสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเองและเป้าหมายที่มีร่วมกับผู้ชายได้อีกด้วย